

На особом
фронті

Т. П. Б.

* Маса

ГОС. БИБЛИОТЕКА
КССР им. А. С. Пушкина

Сендер ай сиизин.

• جغان سنلار بوزلك ماسا:

سارى لوزن ماسا:

سى لوز گدگد ماس

پاكي قول ماسا

ساعالدا آتلا اوجي،

سارى تورمانجا،

سما بولميس، ايركون؟

ايريداسا

Handwritten scribble on the left margin.

Handwritten number '68' and a red checkmark.

• سوزچىك قاناعا تى.

• بده آلاس، بده آلاس

• سوز بده سالار!

• لوزار اوتاي ايريدى:

• سوزچىك قاناعا تى

• سوزچىك قاناعا تى

بۇ كىتابنىڭ نامى

فائىزىيىسىنىڭ بىخلاس سىلاب نىڭى ئاب،
چار ئىباي قايىسى بىيى تىزىس قارار
دۇنيادا سۆيۈكەن بار، بىر كىنەم بار
سولاردان بۇدا بولسا بېلىكى قالار

تۇۋىسىما

بولار من ناغىب رىزا تۇۋىسىما
تۇۋىبىن تارچىلىقنىڭ ئۇۋىسىندا .
جامام جوق، جانجانىما قول سوزارلق،
تار كوردىڭ نىلقانداي قۇۋىسىندا .

آيتالماي چىن سوز كىرى قۇرغىلاي
تۇۋىقاندا، پىزىن بىر خور بىر قۇرىسىندا
بار پازىداڭ، ئوز باسكىنن ئونلماسا،
مال غۇرلى ماغانا جوق تۇرىسكىدا .

جادو فسكىايادان .

ئىنسىز نىزا مېرۇەرد
سۇۋ قۇبىندە جاتادى ؛
ئىنسىز تازا ئىمل سوز
اوى قۇبىندە جاتادى ؛
سۇۋ قۇبىندە جاتقان زات ؛
جەل تولقىنسا جاتادى ؛

PK
19479

ГОС. БИБЛИОТЕКА
КазССР им. А. С. Пушкина
ИНВ. № 095536

مىغادى .

خوجا ناسرئىدىن آقايلى

بۇ كۈنى خوجا ناسرئىدىن جىيىلغان چۈرتقا اۈكت
 بولۇشقا مەنبەگە چىقىپ: «آزاماتدار! مەن سويلەيمەن دېيىپ
 رىغانم نەنىڭ جايى، بىلەنسىزەرمە؟» دېيىدى چۈرت: «جوق
 مەيەز!» دېيىدى. خوجا: «بىلەنسىزەرمە بىلەنسىزەرمە نارسەلەرنىڭ
 رىتان، مەن قالاي سويلەيمەن» دېيىپ مەنبەدەن ئۆسبىدى.
 رىت قەتئىيەت قالىپ، بىلەنسىزەرمە دېگەن مەنىدە بولغان
 مەن، ئىدى سۇراسا بىلەنسىزەرمە دېيىپ آيتالغى،
 ئىدى.

بۇ كۈنى رىت خوجا مەنبەگە چىقىپ تاغى سۇرايدى:
 «آزاماتدار! مەن نە جايى سويلەيمەن. بىلەنسىزەرمە؟» دېيىپ
 رىت: «بىلەنسىزەرمە!» دېيىپ چۈرتنىڭ بارى چۈرتلايدى. «اوزدەرنىڭ
 نۇرسا ئۇلار مەن نەنسىن آيتاين» دېيىپ خوجا مەنبەدەن
 ئۆسبىدى. جىيىلغان آدامدار، مەنسىن سۇراسا
 بىلەنسىزەرمە، بىلەنسىزەرمە بار» دېيىپ آيتىپاچى بولۇپ، سوز
 ئىدى.

بۇ كۈنى رىت خوجا مەنبەگە چىقىپ پۇرئىدى تاغى
 رىت: «بىلەنسىزەرمە، بىلەنسىزەرمە بار»
 دېيىدى «اولاي بولسا، بىلەنسىزەرمە بىلەنسىزەرمە نۇرسا،
 بىلەنسىزەرمە بىلەنسىزەرمە نۇرسا، بىلەنسىزەرمە» دېيىپ، خوجا
 مەنبەدەن ئۆسبىدى دە چۈرت كېتىدى.

X اوقۇۇغا چاقىرۇۇ -

بالالار! اوقۇۇغا بار! جانتبا قاراب!
جۇۋىنب، كىينىڭدەر چابجاڭ - راق!
چاقىرى تاق مانا آلدە قاچان!
قاراب تۇر تېرەزەدەن كۈن جلتىراب.

آدامدا، لۇچقان قۇسدا، چۈرگەن آڭدا،
چۇمىسىز لىك تۇرغان چوقەبىچ بۇرچاندا:
كەكەنە قوڭۇردا چۇر، چۇگن سۇيرەب،
بارادى آرالاردا لۇچب بالغا.

كۈن آچق، توغايلا چامە لىك - چك اورمان
اويۇب بچان ماغلۇق تۇندە قونغان;
چغادى توفلداقنىڭ توقى - تۇق داۋسى;
سايىراغى مۇغالىداقنىڭ سىڭىرلاغان.

اوزەندە بالەچىلار آق قاراب چۇر;
توغلىدا اوراق داۋسى چاڭ - چۇك اورغان
آلالاب، آلى كىتابدى قولدار پانا!
قولدارن غۇداى سۇيمەس چ لقلۇبولغان.

نابىك آتى

آرابىڭ نابىكە دېگەن چالغىز آتى:-
سول اېكەن بولغان مالى، مۇلكى، زاتى،

3,

اوز بايتن چابسا چلقى آسقان جويرك،
بتبه گهن اوزگه آنداوغا تۇر سيقانى.

كۈن ساين جال قۇيرىغن سۇزب زاراب؛
سۇوارب مېزگلى مېن، جېمدەب قاراب
اوتكز بهى كۈندز استق، تۇندە سۇوق
آدامنان آتن ارتق كۈندەدى آراب.

بار اېكەن، داير دېگەن، بىر آسقان باي
ھالى كوب، قۇرلى بۇيم بارينه ساي،
مۇكى زور، سونچا بايلىق اورقاسندا:
آنى جوق چلقىسندا جارلى آتنداي.

آل دەبى، آيامادى مالن، زاتن؛
آلمادى، بېرمەدى دە ناپېك آتن:
آت قۇمار آتن قىماس، جاتن قيار، -
باينان ھېچ نارسە جوق اوغان جاقن.

دايردا كۈندز كۈلكى، تۇندە اويقى جوق؛
جارلىنداي چالغز آتنى، باي سيقى جوق؛
آماققا ناپېك آتن آمال مېنەن.

اويلادى آلدابن دەب بىر فاقر يوب.

جۇرەتنن زېپك ھامان جولن بېلب،
اۋستينە سلقم - سلقم كييم آلب،

آۋرۇۋ خالى مز چىكل، جۇساپر چە.

اوتردى جول چېتەك - آھى، اۋھەب.

اۈڭاچا، جولداسى جوق، جالغز ءوزى
 ناپىكسى كېلە جاتقان كوردى كوزى
 اوتەر دەناق قاسىنان، بىچاراسى،
 اڭقۇلداپ، منە داير آيتقان سوزى: ✓

«ابە، جانم! مېن جوللۇچى، جولم آتس
 آدام جوق بۇل ماڭايدا ماغان تانس،
 آورۇ، دام تانبانان اۈچ كۈنكى آچ،
 اورنمان چلچۇرۇ ماغان قىيىن جومس.
 آڭك مېن آناۋ ابلدك اور تامىنا،
 جېتىكز سەك بېرەر اېدم كوب-كوب آغس!»

توقتاپ، باسن قارتىپ، ناپىك آتدى
 «جارايدى، مىنگە سەغوى، كېل!» دېپ آتدى.
 سويلەيدى تاغى داير، جلامسىر اب:
 «خالم جوق، منە آلمايمن، دېرتم قانتى»

آيتقان، بۇل سوزدى اېستىپ، نۇسدى ناپىك
 كوتەرب مىنگزدى اېرگە سۇيەپ، دېمەپ.
 ئىيۇۋى تىزگن قولتا مۇك-آق اېكەن
 جونەلدى، بۇ تېپىپ، داكەك چۇۋ دېپ.

چىغ آب اوق بويى جېر، قاراب كېيىن،
 اويلايدى: بۇر دېمە اوغان دېپ كېتەيىن.
 «آي، ناپىك! گم اېكەنم بارك-بە اېدى؟
 آڭك مېن قوسداس، آڭقاۋ، سورلۇق اۈچ بېيىل!»

«نۇر تۇر!» ناپېك آيتدى، «توقتاب سولاي،
آيتما آسقى ابدى آدام تالاي:

تلەيتىن جالغىز سېنەن نەگم سول -
آدامغا آيتا كورمە آلك قالاي!»

«بۇ نە سوز! نە تلەك!» دېپ باي تاكداندى،

«مانىسن بلەينچى» دېپ اويلاندى.

«آيتبا دېپ، سونچا اوقىنىپ، جاليناس،
كورمەسن آيتسام اوفان نە زالدى؟»

«اويلاما!» ناپېك آيتدى، «آرنابىدى دېپ؛

قول جېنبى، تىلن قۇراب، جالقايدى دېپ؛

واقىفا بۇل سېكىلدى، چەقسا آوزگىنان،

بىلگەيسن! چاچلىماي، جاي قالمايدى دېپ.

قالايچا آلغاز كىدى جۇرت اېستىسە،

قاراسباس چەن فاقرغا آلدایدى دېپ:

مۇنى اېستىپ، داير جازام آندان تۇسدى:

اۋققانغە آدال سوز دەن بارما كۇچتى؟

قۇلاچەن جايىپ، قوينىن آچب كېلەر،

ناپېكىدى سۇيىپ داير، موينىن قۇچدى.

اېسى كۇب، دورىبىسى جوق خاپر چىلار،

اېيىنە خۇداي كونسە، باير چىغار!

آرىملى آلتوغانغا ناپېكچەلەپ،

آدام آز آنتقاندى اۇغىب داير چىلار.

جاقتن بول، جاقىندى اېم دېيدى،
 بېر گەندى آلدەم اېم يېن تېگن دېيدى.
 قايتارماي، قارز آلب، قاي برەۋلەر
 آلدەم، بېرمەي كېتەم، چىدەم دېيدى.

اوستىداي اېر باسپنا ءاس كۆب كېلەر!
 بىلمەسېز: كەگە قالاي. كەم عدوب كېلەر!
 سۆمىدىغى سۇر اۋچىنىڭ آزايماسا .
 نە ءجون بار؟ خاير سىز دېم چۇرتقا اۋكېلەر!

سورلى بولغان مۇجىق.

بولغان سوڭ كېسىپى اۇرلىق اۇرى زالم،
 اۇرلاۋغا اۇيات دېمە چۇرتىڭ مالن؟
 اويى آرام قانى قارا، اول ناغلىسى!
 برەۋدى زار جلاتباق، زور اۋبالن!

خۇداي دا، قۇران دا اونغان جالقز قارن.
 سول اۋچن قارا چېرگە كۆمگەن آرن.
 اۇرى اېمب بىر مۇجىقنىڭ ساراينا.
 سېپىر كېتىدى اۇرلاب قويمى ابارن.

مۇجىق جانايدا باي، قۇرما سورلى.
 بايلىقنىڭ قۇرتىپ - قىپىل قالغان اۋرى.

أهلاب، اۇيلايدى، اۇرى آلتان سوڭ،
تېرى مېن ماڭدايىنىڭ جيغان قوردى.
ئۇۇسقان، كورچى، قۇدا - قۇرمالاس،
دوس - جان جيىب، مۇجىق جاردەم سوردى

«قايمىدى» مۇجىق آيتدى، «چاغانم، جۇرتىم!
سېندەردەن چاقن كەمدى تابام، جۇرتىم!
اۇچراب زور قازاغا، جايم مناۋ!
نە كومەك بېرەسندەر ماغان، جۇرتىم؟»

جيىلب كەلگەن اوڭچەك غاقتىدارى،
مۇجىققا آقل آيتىپ جانر بارى
سورلىما بار مۇلكىتىن جۇرداي بولغان
مەنەكى بېرگەن كومەك - آقتىدارى:

كارپ دېگەن بولەسى آيتىدى: «آۋوۋەل باسدا
باي دېپ آت كېرەك اېدى چقارماسقا!»
قۇداسى كلىم آيتىدى: «مۇنان بۇلاي
ئىسارابىدى اۋيدەن اوچقاۋ سالدۇرماسقا!»

آيتادى كورچى مۇجىق بېر جاس - راق:
«بولغاندان اېمەس قوى بۇل ساراي جراق؛
قاياغان كسى آلانن توبەندەردەن
نوراغا قويماغاننان آيت آسىراب
قانچىقم بالالادى كۈنى كېچە
آل سونان، آياماين كېرەكچە»

بىر ئالاي، اۇيچك تولغان كۇچىگى بار،
 اچىنەن ئايپلانن قانداي دېسە.

كۈرچىمە كوڭلى چىازم فيمايمىن با؟
 اوباللىن مويىنما آرئىب، اولتر گەنچە!

جۇز آقىل بېر گەن چىقار كېلىگەن بىرى؛
 بىرى اولاي، بىرى بۇلای دېپ جاللىن، كارى.
 آياماي قىل كۈمەگن بېر، بېر،
 بىر آدام قاراسبادى سوزدەن آرى.

ابى، مۇجىق! جۇرتقا سېنىپە اوزىگە سېن!
 اولەدى آچدان قوناق آرى - سارى.
 «اۈزگىدى قۇرغاق فاسق بوسقا قاجار»
 چىغىنقا قۇر آيتقان سوز بولماس دارى.

بۇل سوزدك ماغاناسى اېمەس تېرەك،
 سوندادا قوريتۇون آيتىب بېرەم؛
 ئمار تۇولى سنالانن چىر بولماسا،
 دوستقىدى، چاقىندى چىن - آق دېرايم؛
 جاب جاقىن چايچىلىقدا كۈب دوس جاردى،
 مېن نېگە جاماندا قدا سىرەك كۈرەم؟

تار كېرەك تالما جىردە ئايپلۇۇ جوق؛
 قالادى قۇلاقدارى بولمى كېرەك.
 اوسىنداي دۇنيانك اسىن بايقاب،
 دوستق بېن چاقىندى قىتالغاب سېنەم.

قازدار.

بِر اوزن آلپ قولغا مقتى چىق
 قازدارن قالاغا آيداب چىقدى مۇجىق.
 قۇۋالاب بايغۇسنداردى، كېلەدى ئۈرب،
 آسىھىب بازار كۈنگە جانى چىب.

تېكىسەرسەك مۇجىق ئاسن بايقاب، اويلاپ،
 اوغاندا دۇرس اپمەس كىنا قويماق:
 آسقىنى بازار كۈنگە، پايدا كۆب دەپ،
 قازداردى ئۈرھىما اول بوسقا اويناب؟

دېسە كدەر: اولسىز بازار قارامىدى
 ھەر اپىم، مۇجىق ئاسى جارا مايدى.
 پايداسى، بازار ئۈتۈب، كېتەر جېردە،
 قاز تۈگل آدامغادا قارامىدى.

بزدەرچە قازدار، ھراق، سىزامادى،
 اولارغا مۇجىق ئاسى ئۇنامادى.
 جولققان جوللاۋچىغا ئىبارى چۇۋولاب،
 مۇجىقدىك ئاسن آيتىب، كىنالادى.

«بارما اپكەن؟ بزدەن سىرا سوري قالاك؟
 قوجاسىب، قۇۋالايدى مۇجىق بىچارم-
 خورلايدى ئۈرب، سوغىب اويلا مايدى،
 مويىندا قانداي مندە ت قازز بارن!»

اويلاسا فايدان بۇزۇڭ ئاسىيلىمىز؟
 رۇمىدى قۇتقارغان قاز ئاسىيلىمىز؟
 آيت استەب آتامزۇڭ خۇرمەتىدە،
 اوتبەيدى سامان اوندا چىل مىرامسىز!
 قاپاق چېمب جاي قازدار چا، جۇرگەنيمىز،
 ئادانغا تۇۋچار بولۇپ بىر بىلىمىز!

قازدارغا جولاۋچى آيتىدى: «ئوقتا كىدارچى! •
 اۇسقان آقنى آيتىپ جوقتا كىدارچى!
 سېنىدەردى قادرلۇگە نە ئۇچىن مۇدەت؟
 مۇجىقىدى آيتى غىب بوقتا كىدارچى!»

- «استەگەن آتامزۇڭ ئاسى فايدا؟
 رۇمىدى قۇتقارغانى آزغانتايمە!»

«فويا تۇر!» جولاۋچى آيتىدى، «كوردەگىدى!
 اوزدەرك كېلىمىز دىگەن قانچا پايدا؟»

- «آيتىدىق غوى آتامزۇڭ ايتىدىكىن ئاسى!
 آلدە ئوزۇڭ سوزىمىز نە سېنىدەيەيمىس؟»
 - «سېنىدەن ئھام بىلەن آناڭ جايىن!
 سېنىدەردى قادرلۇگە دېيىمىز نە ئۇچىن؟»

اوتكىزدى ئوز باسدارك قاندىلى ايتىكەك؟
 آنا كىدا كوردە جاتقان چوق جۇمىسىم»

«بزدك به؟» (*)... جوق اونكزگن اپكبه گيمز؟
 - «آچه جون سيلاماسا، كونه گيكنز:
 مېنى ده آتام جاقسى، فادرله دوپ،
 تالاسب قيين بولار چېكبه گيكنز.

جاقسى - آق بوب، آتالارك اونكهن چغار:
 اسينه قرای خورمه ت اپتكهن چغار؛
 قالدمای آسیاینان آرقد اغیغا،
 اوزی مېن جاقسیلیغی کبتکهن چغار.
 كورده گی كومهك بولماس بابالارك،
 كېم بولسا اوزدهر كذاك باغالارك؛
 كونكدهر، لورسا، سوقسا، سويساداغی!
 بولغان سوك قۇوردانق چامالارك»

كېتەرمن باياندا سام آلسقا بېك:
 لایق هار نارسه گه كېرهك غوی اېب.
 چایینان جات قازداردك سویاه گهن سوز.
 كویینه جاقن قازدك نیهتن دوپ.

بېئید، كورده گینك كونن اوستاب،
 دېب جۇزگن كوركنی من قازقدار كیوب.
 فسقارتب سوز آياغن توقتانان،
 سولاردك اوكېه سینه قالارمن دېب.

(*) اویلان، اویلان

اېسەك بېين اۇكى.

اۈركەكتۇ، اۈير اېسەس اونچا قراغا،
 بېر اېسەك اۈلى ساپار چەقدى جولغا.
 اېسەككە بويى تاۋر بولغان مېنەن،
 اېسەدە قوسلمايدى اېسى مولغا.

جانادا بۇل اېسەككە كوزى سوقر.
 باسچىسىز، سوقر قالاي جۇرسن اوڭغا؟
 اۈلاغىب تۇورا جولدان، قاڭغىب كېتىدى.
 قىسايىب، نگر جاققاب، چىغىب جونغا.

اچىنە قالڭ اورمان بارىب كىردى.
 يامەيمەن: نە جولا تاۋب نە غىب جۇردى؟
 كۈن باتىب، قاس ھارايفغان واقتدا.
 اېسەككە اۈلاققانن اۈكى كوردى.

اۈكى آيتىدى. منگر اېسەك مېنى! دېدى؛
 مېنىب آب، مېن باستاين سېنى دېدى؛
 جولىدى آيتىر، جوندى سىلتەپ مېن اوتىرسام،
 كوزگىڭك ھېچ فارسە اېسەس كېسى دېدى.

بۇر اۈز سوز قايرماي، اېسەك كوندى.
 مېنىب آب، اۈكى اوتىردى، سىلتەپ جوندى.
 جېرلەردەن آدر-بۇدر آمان اۈتەپ،
 آغاچكك جەگىنە حاقن كېلىدى.

چول تايقان قارا كفيدا باسچيتسينا، -
 دين قويب، باستاغ دهب، ايسهك سېندى،
 ئېر كېزدە، تاڭ سارغايب - ماچرقدان
 آغاچدك آراسينا سداۋلە ايندى

اۋ كېلەر كۈندز سوقز، تۇندە كورگچ.
 ايس - ايسكهك، اس مايسن بامەى اېرگچ
 اۋ كېرەن، تاڭ آتسادا، آيرلمايدى،
 دهب اويلاپ چارقانادا جون سلته گچ.
 كۈن چقدى، چارق بولدى دۇنيا چۇزى
 اۋ كېنك بۇلدىرايدى كورمەى كوزى.
 اوزگەگە جون كورسەذب، باستاۋ تۇكل
 آلى بار اونر ارلق جاي - مانا اوزى.

سوندادا، ايسهگينه سر بېرمەسكە،
 آيتانن، بىلگچسنب، منە سوزى:
 «آل كېلك جامان چېرگە! ايندى ساقتان!
 جولاما! سول چاقدانى اوزەنگە آقتان:
 بېتىكدى اوڭ چاغىكا سالا چۇرپ،
 آمان اوت! مناۋ جاتقان الاى قازان.
 (اول چېردك اوزەنى دە، قاغىدا جوق!
 بىلمەيمەن، سوقر اۋكى قايدان تايقان!)»

اېسە كىدى اۇكى بېلەب، آلب قولغا،
 سالبدى ناق غازازل تۇسكەن جولغا.
 پالەن دەپ كۈن الگەرى نەغلايق،
 تۇسكەنى اونداى جولغا باق - با؟ سور - ما؟

بۇل سوزدى بايانداغان بولماس آيپ!
 عمار كىنك اسىنە بار سوز لايق.
 كور كەم سوز مۇنان آرتق تابالھام
 نال تۇسرە اولاققانغا جولمان تايپ.

كوب بىلم، كوپدى اۇيرەتەر، بولماسادا،
 نە پايدا؟ جايققاننان قۇر مۇكايپ،
 سوقرغا كورسەتكەن مېن، كورە قويماس؛
 سوندادا، اۇمت اۇزب، اوترمايق.
 آرانباى، آداسقاندى آچكارالاب،
 قويالىق پوكونغوين جۇرتقا جايپ.

بولادى آقلىزدك مىسالى اېسەك،
 غىلەسىز نادان آدام سوقرغا اېسەب.
 قالپىنان اېسەك آسب آت بولمايدى،
 قويمىسادا قورامىنا آسل تۇسەب.

آلتىدى آياغىكا باسقان مېندن،
 بولمايدى، آسىلى آزب، بالچق كېسەك.
 جاقسىنى جاقسى دېگەن، ماقتاۋ اېمەس،
 جاماندى جامان دېسەك، بولمايدى اوسەك.

قاۋمىنان مۇسلماننىڭ چىققان جولىدى،
آيب با غازاز لىك جولى دېسەك.

بىلگىچى، كېيى بىلمىز جول آيتىپ جۇر،
بايقاساق، نە اوڭدى جول اول آيتىپ جۇر.
خالقنا نادان آدام باسچى بولب
خالقنى ناداندىغىن مولايتىپ جۇر.
نادانغا ناداندىق بېن، جۇرت اېرگەن سوڭ،
تال تۈسە اولاقىدى دېب سونى آيتىپ جۇر.

جازغىن سوز جانم آچىب آلاچىما؛
الچىنىڭ آداسقان آز بالاسىنا.
قاننان قان، ايتكەن ايتىم باۋر جۇرتىم!
قاراغان «قارا تاۋدىك» قالاسىنا؛

اچى الاس سىرتى تازا زالىمدارنىڭ
الدانب قۇرسىنىنىڭ تازاسىنا،
ماز بولب بايغازى آلغان بالالارچا
ساتىلب جلتىراغان تاناسىنا،

آبلدىك زىبارانن آنتاب اوتىب،
قابلىك باتاقلما مولاىسىنا،
قورققانغا قوس كورىنىپ قويداى اۋرىك
تغىلىپ داچالدىك پت خاناسىنا،

اپس كېتىپ، ساپىر قالىھاي ساسقالاقتاب
 فورققاننان كوزك سيمى چاراسىغا،
 اۈمىتپ خۇدايدىدا، قۇراندىدا
 باس اۈرما، لات - مازات آغاچىدا!

قازاق قالپى.

قاز ابدك قاتار اۈچپ قانقداغان:
 ساغرا كولىگه قونر سالقندراغان:
 بىر اورىنگه قلۇدان چققان قۇۇچار بولب،
 نه قالدى نانىمۇدە چار پلماغان.

آلاچىكك آدمىكك بارى مالم:
 كىم قالدى تارازىغا تار تىلماغان;
 دېگەننەر مېن چلەسى مېن تولب جانر،
 چاقسىلىق اۈز باسىنان آرتلماغان;

تقلداپ، قور پىقىمىب سويلەيتىن كوتب،
 اېكىنەب، اۈچقەر آتچا فارغنداغان;
 بوس بېلبەۋ، بوساڭ تۇغان بوز بالا كوتب،
 كىيز دەي، چالا باس، قار پلماغان;

اېككەككە كىب ايت آكلىغىن چال اۈردا كوتب،
 نېلمىر بىر توبقانن آرقلمانغان;
 آق كوكىل آلاش بۇلاڭ آدام ار بوب
 اېسىرەت آزن كوپكە، آكقداغان;

خايرسىز، نېچە ساراڭ بايلاردا بار،
 نەقدى ئاتلىغان؛
 بارىنەنە نىچ ئويقتاب جاتقانداز كۆپ
 ئۈمىتلىب ئالاب اويلاپ تالپىنغان؛

سولاردىڭ قانارنىدا بىزدە جۇرمز
 ماز بولب قۇر نۆيمەگە چار قىلداغان.
 نە پايدا اوندىڭ مېن بلىمگەن،
 ئىيىستى جېرلەرىنە سارنى ئورماغان.
 بۇل بىر سوز خاسرەت اپتى، خاتقا جاتقان.
 قالماغان تۆك خاسىيەت، قازاق آرغان.
 بارما مال، اوقىغانغا مېن ماقسود بوب
 ئىرلاين جۇرتىڭ قامن ادام آزدان.

قازاق سالتى.

قالتىداق قايىق مەن اپسېسى جوق،
 تېڭىزدە جۇرمز قالقىپ كېچىسى جوق.
 جېل سوقسا، قۇيىن قۇرۇسا جىلجى يېرۇرۇ
 بولغانداي تاپان تەۋە ھېچ نارسە جوق.
 بۇل كۆيىگە بۇ گۈن اپمەسى كۆيدەن كىردى؛
 آلتى، آرتىن آندا ماغان بېت بېن كىردى؛
 چىقارماي بىر چېڭىدىن قول، شېز جېردەن سىردى؛
 آلاق آلتى باقان تېرت بېن كىردى؛

بېيىنە بىر قۇدرەتلى سىناغانداي،
 «ساقىتار دېيىپ، ساقىتار بولسا» سېرىت بېيىن جۇردىك
 جات جافىدى جاراتقانغا كۆزەندىرىپ،
 جاقىن مېيىن ارلىداسىدىق ايتىمەي اوردىك.

بىلدىرىك ابلدىك سىرىن، ابلدىك قۇنىن
 ابلدىرىپ ابلدىرىگىسكە ابلدىكى - ابلدىكى كۇنىدىك.
 كىرىدى نېمىتىك، ابلدىسى تۇسىدەن كېيىن
 مۇچكىلىن خالىمىزدىك جاڭكا بىلدىك.

آلى دە ساڭلاۋسىز سالىن ياغىب
 تۇرى جوق آس ايتەنن پالەن دېرىك؛
 اۇلى نوى «كوب بېيىن كورگەن» جالىغىز مېيىن بە؟
 دېيىپ اونىر، نە بولسا دا جۇرت بېيىن كوردىك.

دوستىما خات.

قراغى قىيا جازىباس سوڭقارم - آي!
 قاجىماس قاجىق جولغا تۇلىپارم - آي!
 اۇبلىگەن اولە كىسەنى اورگە سۇيرەب:
 چىقارماق قىز باسىنا اڭكاراڭ - آي!

جار قىراب جاقىسىلىقنىڭ تاڭكى آنبىاي تۇر:
 تۇنىرىگەن تۇبىمىزدەن بۇلىت ارلىماي؛

گوك اپتتى، كون تپرىلى، كوزب قىلغان،
سقسادا، چىداي پىرئۇ، جۇرت چارلىماي.

كەم بىلب، اپر اپتبه گن، سېزب چاتر؟
كەم چىداي چولدا سىدقا تۇزب چاتر؟
سالىق مى، سالىق جۇرە، سالىق زىدار
آلا كىسىز آق مالتاسن اپزى چاتر؛

سنايتىن، چاقسى تېنەن چاماندى اولچەب.
قۇلدۇرۇڭ قولىداردا كېزى چاتر؛
كېچە گى كېڭچىلىككە كېرەك قىلغان
بۇستايىق بولماغان سوك، پېزب چاتر.

آيتقان مېن تاوسىلارما اينى سۇنى؟
الەمى ئالەمى تۇلكى سىرى
جاناسقان چىن كى كى مېن، چاقىدىق از-
كوبىنىڭ اچى - لىق، سىرنى - آق چىلى؛

آقچاغا آپر بېچ آرەن سائىب
آزغان جۇرت، آدام چىلىق قالىق سىنى؟
جاننى آچىب چاقىن ئۆمېن قاچىپىر لوما؟
جاننى مال، چاقىنى مال، مانىڭ قولى.

چىغان - تېزگەن.

اويۇۋىن اويىب،

اورنداب قويىب،

قۇر سالغانداي اورنەككە؛

قىيىننان قىيىپ،

قىبرىدان جىيىپ،

قۇراب، سوزدى تېرمەككە،

اېگبەككە اېگىز، قىل مېن جاق،

اير تېسەككە، سويلەپ باق!

ايمەن ب كوردەن،

ساقىق قى، اېپ بېن،

ناسالاما اومىكە؛

اچىسا اېنىك،

اچىلىق بېتىك،

تىرى كومبەي، بويىگى،

جۇرەگىنىك جاراىن

كورسەت جۇرتقا! قاراسن.

اوقۇۋچىم، اۇقباي،

اوسقرب چىقاي،

سابىر مېن بايقا سوزمى!

چىققان سوڭ سورتقا،
 جايغان سوڭ جۇرتقا،
 سوز تېرگەۋگە تۈزمدى،
 كۈب ماغانا آز لافز -
 ايسەك باسياس تايغاق مۇز.

فارقلدار قارغاي،
 چىقلدار آرباي،
 بوى سۇيسينەر سازى جوق.
 چېچەنسب جۇرتقا،
 ملجگا ار قورتبا،
 اوى ايسينەر سوزى جوق.
 ماغان اولگى اول ايمەس؛
 اول تۇسەرلك جول ايمەس.

جولدار باز اوزگە؛
 چوباي بار سوزگە،
 جۇرەككە دۈب، اويغا چۈن،
 جاماندى جامان
 دېمەكبن هامان،

مېيلىك تۇولا، مېيلىك كۈن،
 اينا ناسام آيتبايمەن؛
 ايمانمان قايتبايمەن.

ھار جولدې اويلاپ،
 اوييما بويلاپ،
 اوقدم تايىز تېرە گدى،
 ساير اغان نل مېن،
 زار لاغان ئون مېن،
 قولاغى چوق كېرە گدى،
 اوققورا آلماي سوز آوره،
 نېك نورا آلماي بىز آوره،

قارايمىن كېيىن،
 اور سقا چيىن

خان باغىدى فلزادى،
 باغا آلماي جوندەب،
 باسقاغا كون دەپ،
 آرتقان جۇتقا آز ابدى،
 باس ادامدار خالقى،
 ساتب، سىلار آلبىدى.

كېلىگەن سوك بېرى،
 كېيىنگىلەرى

بولدى قۇمار چېكەننىگە،
 او كزدەى اور گە،
 اونىكەلسز چېرگە،

كۈندە آيداب چېكەننىگە،
 بىر كۈن نويسا ايسە كدەر،
 مى جوق آلدن ايسە بىتەر.

سالىنىپ داۋغاه،
 ساتىنىپ جاۋغاه،
 بولسىدقدى آلسىدى
 قازق، بوي جۇرتقا،
 قورغان بوب سزىنقا،
 كىم اويلادى نامىسى؟
 ماقتادى اۇلۇق (*) بولدى ماز!
 قاۋم اۋچىن فايغى آز.

اوقتىدى جاسىن،
 اۋستىر ب چاچىن،
 مال تابۇرۇغا سالدى.
 قالايمان خاندان،
 جاۋابدان آيتقان،
 پىلدى جالغىز آلمىدى.
 كېيى بېرى چىپىن آلماقدا،
 دىيىن چانچىب قىرماققا.

ياسىندا ساللا.
 آوزىندا آلا.
 موادالاردا نه غامال؟
 كوزدەرن سۇزىپ،
 جۇزدەرن بۇزىپ،
 آلداب جۇرتىدى جىمباق مال.

(*) اۇلۇق = خاكام!

اوجماخ مولدا فولندا؛
ساودا - سالتق جولندا.

بپر گهنگه اوجماخ،
بپر مهسه دوزاخ،
دهب اوپر مهتر خالققا.

اوجماخداك كلتن،
آلدا ناك مولكن
آرىنداغا (*) آلب - با؟
مولدا سانسائى تىينغا،
اول آلا ايمس سىينبا!

هالقا كنان جانتب،
آلا سانب،
آامن دهب خورلاما!
اېكبه كسر ايت جبر،
سىينده كسر ايت جبر،

بپر سه كدهر، بپر مولداغا!
اوز كنى، براق، آلاما!
آفچاغا اوجماخ چالداما!

اولغايب نايغى،
اؤز يوقن جايدى،

آيشبا سىبا بولمادى.

(*) آرىنداغا = چالداؤغا.

قاپاغىن تۇيىب،
قاھارن جىيىب،

جانچاقدى بۇلت تورلادى.
جاكېر جاۋماي، جاۋسا قار،
جۇرت جۇتايىن تۇرى بار.

بالالقى قالپ،
اپس بلب آنۇ،
اپر چېتىكەلى جىيىر ماجل.
باياغى قالپى،
باياغى سالتى،

بۇ نېتىكەن جۇرت اۇيىقىچل؟
بولسىن كېدەتى، بولسىن باي،
چاتىر بى قام، جەجىرت جاي.

اېپچەگن اېىب،
اۋاغا سېنىب،

بالا اۇيىقتايدى جاسدىق بېىن.
قىزغا قانىب،
قىزارب جانىب،

باي اۇيىقتايدى ماسدىق بېىن،
چالاب اچكەن كېدەتى ماس.
منە جۇرتدۇك تۇرى اوكىباس!

اۇيىقىچل جۇرتدى،
تۇكسىگەن مۇرتقى

اوپر اوبىب، سورب تۇر.

تۇن اپتەب كۇن،
كورسەتتەي مەن،

اوپانقزباي قورب تۇر.
اوپر بولسا قامقوراك،
فایناغانى سول سوراك!

اوپانغان اپرگە
اومتانغان چپردە

اپرۇۋچى آز، سېرك كېم.
فاس بىلگەن دوسدى،
دوس بىلگەن قاسدى،

مۇنداي اپلدى كورب بەك؟
قس اچىدە برەر قاز
كېلىگەن مېنەن فايدا جاز!

قازاغىم، اپىلم! (*)
قايقايب بېلىك

سندۇغا تۇر تاپاناب،
تالاۋدا ماللك،
قاماۋدا جانك،

آچ كوزكدى اوپاناب!
قانغان جوقبا آلى اۇيقك؟
اۇيقتايتىن بار نە سيقك؟!

(*) سوشكى 8 جول اولەك توشكە سەدەن بۇرن
چەققان «ئاسا» لاردا سېغزۇرا رۇخسات اپتەبە گەند كەن
باسلامان.

x

آناما خات.

قاراغم، دۇغا كويم، قامقور آنام!
 آرقاب، خات جازاين دېب، آلدەم فلانم.
 سېنى اوندان، مېنى مۇندان، آلمان ساقتاب،
 كورۇۋگە جازغاي اپدى خاق تاغلام!

بارا آلماي، اوتپو كچى بولب آيدان،
 سېھىدك تۇرمەستدە اوفر بالاك.
 مال اۇرلاب، كسى اولترگەن آبيى جوق.
 او كۆمەت، اور زورلققا نەبار چاراك؟

«اۇمتىز چايتان بولسن» دېگەن سوز بار،
 جولدار كوب جاننەتمكەدە تارام - تارام.
 اوق تىيب اون اۇچمەدە، اوى تۇسپىر ب،
بىنەگەن جۇرەگىدە بار بىر جارام.

آلدانپ تاماغىما، اوني اۇمتسام،
 بولغانداي چېگەننىڭ ھارى آرام.
 آدامنان تۇۇب، آدام، اسن ايتبەي،
 اۇيالماي، نە بېتىم مېن كورگە بلرام؟

كوب آيتباي، فسقاسىنان سېزدەرەن -
 بالاكنىڭ مەنزى ھار سوزگە ساراك!
 كېتەر دېب: «سۇۇغا قۇلاب، اوتقا تۇس»
 قايسى چېب، مېنىڭ اۇچن بولما آلاشا!

اوفرمن آباقتىنىڭ بولمەسنىڭ
 بۇيرىقىمىز كوز چىتەدى اولمەسىمە،
 ايسىكىڭ قۇلىپى ماقنى، كۈزەنچى كوت،
 آجالدان باسقا ھېچ كىم كېلمەسىنە.

قورچاۋلى آينالاسى بىيىك فورغان،
 بىرىك قىب، سالغان تېمىر تېرەزەسىنە.
 قالايچا، مۇنى كورب كوڭل سېنىدەس؟
 آنتاناب جاق كېلىسەدە بېرمەسىنە.

كالايدا لاۋخولماخفوز اۇمتقان با؟
 چاقۇ بايدى: بۇل اورنىدى كورمەسىمە.
 قانگىباق بېن سالماغىڭ تېڭ بۇل بېر زامان-
 الاج جوق، جېل آيداسا، اېرمەسىڭە.

تاپپالغان تالاي جورغا، تالاي تۇلپار،
 تاقىدىردىڭ كېز بولب قۇر كېرمەسىنە،
 سولاردان جانم - ئانم آرداقتى اېمەس،
 اورنمىز كۆيزەلەين مېن نەسىنە؟

تلك باتام.

يا خۇداھم آققا جاق،
 اوزىڭكە آيان، مېن ناخاق.
 آققا دېگەن جولىنىڭ
 آبروين آجباي، چاپ!

آیات پهنن خادیسده
 آدال نیهته آق اسکده،
 جا گلماسام، جوق ابدی
 جازا نارتمسن دېگهت باب.
 مېنی اوستاتب آیداتب،
 لرغر لاندی قایناتب،
 ماسلیراسب، ماز بولب،
 قووانغاندی اوزك ناب،
 آز کوندککه آلدانب،
 آز فارسه گه جالدانب،
 آداسقانن آلاچدك
 تۇزۇۇ جولغا تۇسر، خاقا

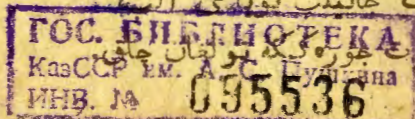
جاقن چپردن جاو چغب،
 ماقول سوزدهن داو چغب،
 دوسبان اوستاب قولمنان،
 ایتدەر تهنهت توفمنان،
 ماغان توسۇو بولغان چاق.

19479

PK

تونقن بولب نارېغب،
 چالغز جانب زارېغب،

آچۇو قشپ، اوییدی آلب،
 اوت حایلیب بوییدی آلب،

فانتىمى آيتى دىب، كېككە مەي،
سېنىغاندى نېك دېمەي،

اون اپكى ايمام اوليفە
جېيىرما سېگىز انبىيە،
قولدا او كچەك، آرزو!

فارا بالوان، جانى بېك!
فاز داۋستى قازى بېك!
جېنىم قالغان خالقىگا،
تولغا بولب آرتىگا،
كەم نىئاناق قازق اپد؟

قۇنسىز بولب ابرىمىز،
جېسىر بولب جېرىمىز،
«جان مېنىكى» دېيى آلماي،
«مال مېنىكى» دېيى آلماي،
«آيت بېن قۇسقا آزق اپك».

بارن سالب تالاسقا،

آرن ساتب فالاجقا،

«جۇرت بولالاق» دېگەن جوق،
جۇرت نابىغىسەن جېگەن جوق،
«آرب، تېرىپ آزب اپك».

مۇنى كورب گوزيمز!
 ديريگەر دېب سوزيمز!
 كېن بولار دېب چالچىدى،
 كول بولار دېب چالچىدى،
 بىز اۇمت بېن قازب اپك.
 دارەنى چوق آيانداز،
 قورسكداغىن سايانداز،
 بلغاماسن قاسكدى،
 خاسيەتنى باسكدى،
 دېگەنيمز بولماسا،
 قازاققا نە جازب اپك؟
 بايلاقىرغان قولمىدى،
 بوگەندىرگەن چولمىدى،
 جاقىنم بار، جانم بار،
 خاپارلانا جازمىدار!
 مېن سېندەرگە چۇگندىم،
 تورەسى آدل قازى دېب!

x جاۋغا تۇسكەننك سوزى.

جانغا كوكل قالب تۇر:
 جان بۇل كويگە سالب تۇر.
 نانسكە كوكل قالب تۇر:
 نان چدامى آرب تۇر.

جۇرتقا كوڭل قالم تۇر؛
 جۇرت جالغانغا نازب تۇر
 اوقىرك اور لەب كۈچەيب،
 چن چىكىلب، قالم تۇر.
 باق دېگەندە بايلاۋ جوق؛
 راغادادان تانب تۇر؛
 ناندېر چر كىن قاب پېرىب،
 ناماغىنان آلب تۇر؛
 بالە دېگەن آ كىدۇۋى
 آياغىنان چالب تۇر؛
 جالا دېگەن توبەتى
 بالتىر منان قابىب تۇر؛
 جاۋ بلەگىن سىبانىب،
 پىچاغىن قايرىپ، جانىب تۇر؛
 ساۋسقان قارغا، قاراغۇس،
 چىمتىك آ كىتب، باغىب تۇر؛
 كورە الماغان كۈنچىلىك،
 كوڭلىنە مۇنم چاغىب تۇر؛
 نابالاقان چاماننىك،
 چايران قىلى چاغىب تۇر؛
 «آى سېنى مە» دېگەننىك،
 آيزى آبدان نازب تۇر؛

جانى اچىغان، جافىڭ
 جاس كوزىدىن آغىب نۇر!
 آيپىرۇۇغا آمال جوق،
 فليچن جېرگە چاپ نۇر،
 «آلدە قالاي بولار» دېيىپ،
 جۈرەگى جۇلقىب قاغىب نۇر؛
 تۈگى جلى بىلمەدم؛
 تۈلە دېمە؟ ناغىب نۇر؟
 تۈلەمەگەن تۈبكى دوس،
 تۈلەگەنڭ بارب تۇر!...

آدامدىق دېقانچىسى

آدامدىق دېقانچىسى فرغا چىقىم
 كولى جوق، كوگالى جوق-فۇرغا چىقىم
 تۇيىمىن آدامدىڭ چاچىم، ابكىم
 كوگىلىن كوگەر تۈۈگە تۈل خالدىڭ.

فور بولغان بوسقا كېتىپ ابكىبەك، بېينەت.
 فۇلدارغا فۇلدىدان جوق آرتىق زېينەت.
 اوتىناي پېر! جانوارم، ابكى آياقتى؛
 آدامدىق خاپۇانغا فانچا خاچەت!

جار اتقان مالدى خوداى نه گېرە ككە؟

منۇۇگە، سوپۇۇ، شوغۇۇ، جۇندەمە ككە؟
جورتا بېر! قامت كىيىپ، قامچىكىدى جېپ،
بۇيرق جوق اوراسن دېپ اۇندەمە ككە.

تايانقا اپتى اۇيرەنگەن قويچى جايلاپ
كوك ايسەك قوزغالاما؟ تۇرنكەنگە آيداب.
ايسەبدەن آلداتغانداى بولغاندار كوپ
جاسقدى آسل-ما دېپ بلىمەى قاپراب.

~~~~~
كوك ايسە كدەرگە.

نه جازب اېم، خۇداى - آۇ، مېن قازانقا؟!
مۇبتالا غىب سالغانداى بۇل آزابقا.
آدامچىلىق ايسەبىنە كرىسپ،
قول چېتىسەن دېگەندك-بە آزادقا؟

جون كورسەتدەم قازاق دېگەن نامسقا.
جول سلنەدم چاقن اېمەس آلسقا.
اوزگە جۇرنىدار اورگە قادام باسقاندا.
دېدىم: سېن دە قاتارگىنان قالسبا!

بارما قازاق موفان باسقا قلغانم؟
 نه كىدى چاچدم، نه كىدى بوزدم، بلغادم؟
 آچدان اولگهن آتالارك بارما اپنى؟
 تاماق ءوچن سائقان ايندەر ايمانن.

كوك ناسيغان كوك ايسه كىدى بارمىكە،
 قالدرماستان جاغالاى جاس، كارمىكە،
 ءوزم بۇناق ناسيلىكە قالغانداى
 نىق باسپىلار كىتبهيتن ءور نانىكە.

بار كىدى ده ازده قاراب كورمىن؛
 نابقانمدى قاستاماسىن تىبىرمىن؛
 مىللات ءوچن ايكبە كىدى سىككهن دىب،
 واسيات قىب كىيىنگىكە بىبىرمىن.

آسقباندار! آرتىزدا قازى بار.
 قىرگەب تىلاى سۇيە كىمىك ناز بىلار.
 پايغامباردى سانب لە تر تىلا آلعان،
 ياهۇدا مېن بىرگە اقدارك جاز بىلار.

قىناملدى ابلاتىغا جابقانى؛
 قىيىن ايمەس دارغا آسقانى، آتقانى؛
 ماغان آور اوسىلاردىك بار بىفن.
 ءوز اولمىك ايندەرى ءورب قىبقانى.

قا... قالاسنا.

خوچ! سلاو بول، قا... جۇولماغان!
 آنداى بېر قالسا آدامك قۇولماغان.
 آدەتى سپابى ابادك فالبندا جوق
 جاسون دبس چقدى چۇولداغان.
 بۇركەنب آرسزدارك چايناوينا
 جېم نابدى بىسمەكەن قۇورماغان.
 چققان سوك نالغامابتن دوكردارك
 قاسيكا قيبين بولار جۇۇو ماغان.

جۇرتيما.

برلك قىب اس ايتۇۇگە چورفاق، جۇرتما!
 تابلسا اركاي اولجا اورفاق، جۇرتما!
 سياقتى قارا قارغا چۇولداغان
 لۇرەيسز، قويان چۇرەك فورفاق، جۇرتما!
 يلەيمىسن جوناك مېندىن نېرىسكدى.
 اهل بولاب اس ايتبەيسن كېلىمىسى.
 اومت قىب بۇيگە آتنداى نالاي قوسب،
 بايقادىق چايس قۇگل جېلىسكدى؛

جۈن آيتقان جۈرتچىلىققا آدم بولسا،
چغاشن قولغا آلا كېرىشىدى؛
پتيراب بېت-بېتىگە جۈنەلگەندە،
كوردك غوى جايلاتن "اورىشىدى؛

كېلگەندە "اوزدى - اوزىگە مقنى - آق سندان،
قايىتەين اوزگە دېسە كۈنگىچىدى!
سقىلى سفق بۇتاق نومەندەسەك
كم جۈلماس اوڭباغى چېمىشىدى؟

جۇباتۇۇ.

"الدىي - "الدىي، آق بوپەم!
آق بېسككە جاتە بوپەم!
جلاما، بوپەم، جلاما!
جلك چاغب بېرەين؛
باي قۇناننك قۇيرىغن
جىكە تاغب بېرەين.
(قازاندىڭ بالا جۇبانۇز اولەگى)

اېرىكن دالا
اېرىكك قايىدا
اېرىككە گى
كوركك قايىدا؟

قايىران، اېرىكن
زامانداوڭ!
تارلىققا جوق
امالدارك!

سۈسنى آيردى.
 ابر اورنىنا
 ابركەك قالدى؛
 كۈلەنكەدەن
 اوركەك قالدى؛
 بى اورنىنا
 بىيىك بولدى؛
 بى دېۋ براق
 فېيۈن بولدى.
 فارالدى بى
 چاقناۋ بولدى؛
 فارانى جان
 آقتاۋ بولدى؛
 باۋر، چۈرەك
 تالاس بوب تۇر،
 نامس، سۈيەك
 قبالاچ بوب تۇر؛
 مالك آلدان،
 تالاۋدا تۇر.
 جانك آرباۋ،
 قاماۋدا تۇر؛
 آياغىكىدى
 تۇساۋ قىسىدى

نۇۋلى، نۇۋلى
 چېرك قايدا؟
 سۇۋلى، سۇۋلى
 كۈلك قايدا؟
 ابركن كوچكەن
 اپلك قايدا؟
 اپل قورغانى
 ابرك قايدا؟
 تۇورا آبتانن
 بىيىك قايدا؟
 بى بارداغى
 كۈيىك قايدا؟
 آدال كوگۈل
 آندىق قايدا؟
 چالغان آنتىدان
 ساندىق قايدا؟
 باۋر تارتقان
 چۈرەك قايدا؟
 نىامس قىزغان
 سۈيەك قايدا؟
 نۇۋلى چېردەن
 كۈچتى آيردى،
 سۇۋلى كۈلدەن

چالدىغانن، چار چايتن چېرلەردە بار.
 چالدىققانغا مۇقالماس اپرلەردە بار.
 فاپراتدانب، فاجىمى تىر مۇسسالىدا،
 چىقىز بايتن جۈملىدا اورلەردە بار.

چار چايدى دەپ اويلاما چالدىققانن؛
 اوزاقسىنىپ جانباستىن چالدىققانن؛
 جۇرت، قولمان كېلەسە، اوكېلەسە،
 بارن ساقتاب مېن آيناب آلب فالمان.

اپل مۇندى بلەن اۇتبايتۇنن؛
 كۈنەر مەگە تالغاندا چىقبايتۇنن؛
 چالسى باسب آياقلى جىلغاندا،
 جانغانىككەن تۇرما دەپ مۇتبايتۇنن.

مېن اولسەندە اولەن جۈنم مېنەن.
 ناندەن باسقا نەمدى آلا ر اولم مېنەن.
 اولگەن كۈنى آپارب تىغارى كور،
 مېن جوق بولمان كۈمىلاب ئىنەن مېنەن.

ئان كۈمىلەر، كۈمىلەس اپتەكەن اسم؛
 اويلايتندار مېن اپمەس ئىر كۈنسىمەن؛
 جۇرت اۇقباسا، اۇقباسىن جابىقبايمەن؛
 اپل بىز كۈنچەل، مېنىكى لور تەنگى اۇچەن.

آقن انیمه.

آزراق قۇلاغڭ سال، آقن انم!

اوييمز، رۇخيمز جاقن، انم!

آغالق پراۋاسن فولیما آلب،

کېلەمن آيتايىن دېب، آفل، انم!

اوزمدى آغا ئىمن دېب اولكەيتەمن!

اونمدى كورەيمىسن ماقۇل، انم!

آداسقان آغا كۆزدك چېرى بولسا،

تەلېمىن اېتە گور دېب غافۇۇ، انم!

جاي جاتساڭ جا كىلمايسن، آداسبايسن،

كۆرەسدە كىم كېتەيدى غافل، انم!

آت قويغان از كويىنە ناراماستان،

آقلغا بزدەر جارلى - فاقىر، انم!

دوگۇزدای قالغامای چېب سېمىر كەندەر،

سانالب آقلىدېغا جاتىر، انم!

سۇيكتى مىللانېگە بولام دېسەڭ،

ناچارلك كوپرەك چە خاقن، انم!

سېلاسن دېسەڭ جۇرتك فادر تۇنپ،

آيغىر سېب مۇمىن ارغا آفرە، انم!

بامدى اېل اچىدە بولام دېسەڭ،

چېچەنسېب چوقىدى شوبىلەب لاپىر، انم!

فولگننان مۇنۇڭ بىرى كېلمەس بولسا،
 كىسەمب اپىڭ بولماسا قاقىر، ئانم!
 سوزىڭدى تىگدا تايىن دېسەڭ جۇرتقا،
 اپت آسب تاپاق-تاپاق چاقىر، ئانم!
 ئۆزى مېن اوراق اورب بارىدە اپتەر،
 قەزدى چارا-چاراساپىر، ئانم!
 اپت بېنەن قەز بېرىت، سويىلەپ كورسەڭ،
 آيتقانۇڭ جۇرتقا بالداى تانر، ئانم!
 آقپىڭ آفلاقونداى بولساداغى،
 قەز بېن اپتى بھوق قۇر تانر بېلم.

۱. جېزدەم خاتىنان.

تۇرمىسۇڭ چراق.
 آمانبا؟ چراق!
 كۆيزە بېس كوبرەك،
 مېللات ئۇچەن بېگەرەك.
 ھاماندا ساققان!
 ساققانماق خاققان،
 قورچاغان دۇسبان تەگرەك.

مېللاتكە قىزمەت
 جۇملا كە قىزمەت.

اۇيغۇننى آچ! دېر اپك،
 ناداندىن قاچ! دېر اپك،
 بولمايدى اۇندەب:
 دۇسيان تۇر كۇندەب.
 بزدە بۇل بۇر اندەت.

ھار سوزك آلتن.
 اۇغارما اپكەن خالقك؟
 سناغاندا چغارسن
 ميللاندىك فالپن.
 قىل آلماس دېمب قورقامن،
 دېر اپك، تارقن.

مودا (*) بولدى كدىلك.
 سال سوزدى اپلەكچ.
 بۇر جونگە تار تۇۇ جوق؛
 چالقاياق اپرەگس،
 آلالقدان كۇچ بولۇنى،
 بۇل قانچا كېرەك. اس؟
 چىبەن بار اۋە دېرلك؛
 چاسق بار بۇە دېرلك؛

زامانا نۇرلەندى،
جانسىلار كىرلەندى،
ازاسىنان لۇۋ جېرلىك.

جاۋاب خاتىدان.

آمانىز، جېزىدە!
سولاي ما سىزدە؟
آماندا سىباق جولى، آدەت.
تاغزىمغا - تاغزىم،
نازىمغا - نازىم
تەلۋ چىلىك لولى، آدەب.

جولدىن مېندە چىقباين
سوز بېن سىلاب مۇقتاين.

جولغا شىز كوسىم،
سوزگە تام چىچەن،
اونىڭ مېندە شىرى چوقە
ازدە مەنى جوغىن،
چايقاملى توشىن،
قاراب جاتقان شىرى جوق،
مېندە سونىڭ شىرى مەن
اولىگەنم جوق شىرى مەن.

آغاناڭ آقل،

آيتقانى ماقۇل:

جانى آچپىغان جاقندىق.

بىن جازغان كېڭەس،

ماقتايج ايمەس

آت چىقارماق آقندىق.

اپر بانقاندا جورغالىق؛

مولدا جو قدا مولارالىق.

بايقاساق، چەزىدە!

باخوزدار كېزىدە

اۋن چىغۇۋى بار ايمەس بە؟

اۋندەمەي اولسەڭ،

سۈيەڭ بىن كومسەڭ،

كېيىنگىلەر دېمەس بە:

اۋلاق قۇرلىمى باقمىماي،

اولسەن اپكەن، آپرمى!

«مىللانكە قىزمەت

بار يېڭە مندەت»

دەپ آيتاسىز، اوز بېگىز.

مىللاندىن بېزۇۋۇ

آيتبەسە تۈزۈۋۇ،

چەن بولسا سول سۈزۈپىگىز.

كېسى ئاش چارنى نۇر بان مېن،
بولماس قورقۇپ تۇرغان مېن.

—

مېن بۇقتىم، جازدىم.
سېن يۇقتىڭ جازدىڭ.
كىم استەمەك قىزەت؟
أوز بېن آيتىب،
استەردە قايتىب
جولاماساق نە مەندەت؟
ئېك جۇرسە، توق جۇرمەككى
قىيىن دېمە بىلەككى.

~~~~~

جېزە - اپكە، سولای!
كورمەسسز قولای
جان ساقتاۋدىڭ اپپىنە.
آيتبايتىن جىر بار،
آچبايتىن سىر بار
نماقتىنڭ كوپپىنە.
سىزگە جازدىم اۇغار دېپ،
نماقتىمى جىق چىغار دېپ.

• • • • •

غېلىم.

غېلىمدار دۇنيالىق سىغۇ بولماق؛
 وتىغان اول غېلىمدى كافر بولماق؛
 زۇۇلاتب چار يىغاندى، چارت چۇگىنب
 مولدا- اېككك اوتراغاندا موينن تولغاب.

سوندقدان زامان چۇيرك، بزدەر چابان؛
 آرتندا اللمه آلماي جۇرمز هامان؛
 كۇن ساين اوزگەر يىلب، اونەر آرتب،
 بارى دە بارا جانر آغا تامان.

«زامانك تۇلكى بولسا، تازى بوب چال!»
 دېگەن سوز آيات بېنەن بردەى ماغان
 آلاقداب آرتيمرغا فاراغچىد اب
 چۇرگەندە- آق ئۇزب، اوزاب كېتىدى زامان؛
 نارسەنى تۇسكە اپنەگەن اوكدە كوردك؛
 سولاردى تابقان غېلىم، دېيمز جامان.

غېيام دېپ نەنى اۇيرەندك بزدەر جاسدا
 (آيتقانم بېكەر بولسا، آلماي ناستا.
 تاييلار آقتايتىن دا، بۇقتايتىن دا،
 سوز اپمەس آرقاب جازغان دوس، بېن فاسقا)

غېلىم بار بېت جۇۇۇدا تالاي دېدك؛
 چۇۇۇغان جۇن بىلاى باستاب، بۇلاى دېدك؛

جۇۇسا ئىدارىسىدا اېتىب ساۋابى كۆپ،
جازا بار جۇۇماغاندا اولاي دېرىك.

چارتىدار كۆپ دېدىك غۇسل قۇيىغاندا؛
چاھوات پالەندەى بوب قۇيىغاندا؛
فالاچا كوزد دېپ آيتىلدى اېكەن؟
اۋىرەت دېپ مۇنىڭ ئىبارىن بۇيرىغاندا!

آيەل مېن پالەن بار دېپ جاناسقاندا؛
پالەن دېپ اۋىقىسىراپ آداسقاندا؛
اۋىرەتۇۇ بالالارغا قانداى جاقسى!
آقلىغا سال، اۋىلاب، بال آچقاندا.

مېكەتەبىدە اوقىماغان بىلمەى جۇر-غوى!
جېردەگى مال-تاخلىق، قۇس آسباندا؟
آيتىمن مولدا- اېكەك جوق اوڭاچادا؛
سۇر بېرمەس كافر سىن دېپ ئالاسقاندا.

نارسونان

چايلغان كوز جاسى مېن جېردىك بېتىن
اۋىكىزىب، تم اولچەۋسىز، اوڭۇمەتىن
جاۋزدىق جالغاندىق بېن قابتاغانغا؛
آدال جول، آق نېەتىدى، آرام جېكېب،
جازقىسز جاندى قىناب، قاندى توگب
بۇزۇقدىق، تۇز كىدىق نابتاغانغا؛

قېنالب، كىم بولساڭدا، تالقاۋدار،
توكىلىپ، ئاۋمىت ئاۋزىب جابىقا ئىدار!
قايىتادان چاقىندىق كېيىپ، قاسدىق قاچىپ،
چار قىراب چاقىساققا اتار نالڭ بار.

اېڭكەيىپ اېڭسەسىنە بېيىنەت آرتىباي،
ھوگر تاج، چىنجر كېيىپ، آزاب تارتىباي،
چاقىندىق كېلەر كۈچتى ساۋلەتدە؛
كوز جاسى، ئىرى مولا، قۇلدىق، خورلىق،
دار-آعاچ، قىلچ-قانجار، اوچدىك، زورلىق،
بۇرى چوقى چاقىندىقداڭ داۋلەتدە؛
جانغا چوت، چارق ساۋلە چوق موختاجدىق،
سرت بېرەر آدام زاتىدىڭ آۋلەتدە؛
آرقىچا تاسقان قايىتىپ، تولغان سولپ،
ورىيىنن كېز كېلمە كچى، ئوبەتدە.

دېمەككەر! چاقىيلىق نالڭ جاي ئاۋمىت قۇر.
زامان تار، چاۋزدىق زور، تىم قىسب قۇر؛
آيناللاڭ تاراڭقى تۇن، تىم تۇنەرگەن..
قېنالب، تالار دۇنيا آزاب چېڭگ،
قالجىرار چالماۋزدار قانغا بوڭگ،
بولدىرار، آلس-چولس چولينا اېرگەن.

جۇرە آلمائى، دىمى قۇرب، سوندا آرى،
 سوقبالى، سودر چولدىن چىقار ئپارى؛
 نالغان كۇچ، قىنالغان تان، آۇرغان جان،
 دېرتىنە چاقىندى اپتەر دارى.

~~~~~
 باق.

بۇلقدار باسب جاسرغان،
 جانا تۇسب باسلغان،
 ناك چافاغى سونپ تور:
 جا گالانغان اومردەن،
 جا كا چىقب كورنگەن
 گۇل قاماودا سېنب تۇر.
 يالالقدان باسئالب.
 (تاسقايمن آز جاسدى آلب،
 اپسىم نافر اپنگەنچە)
 كوردم قزق، كورمەدم؟
 كورسەم باها بېرمەدم،
 بوز بالا جاس كېلىگەنچە.
 قۇسداي تولىكى آلتىن،
 چايب آلتىن قاناتىن،
 اۇۇلچىغان اوت لېپتى
 چىگىتك جاس كېلىدى دە
 اويتىدى بېر - آز بولىدى دە
 تۇراغى چوق اول اوندى.

قۇۇدم باغدى، ازدهدم.
«تابامىن - غوى تېز» دېدىم.
آزاب چېكىدى ئان - جانم.

قاراب جانن جرافدى،
جاقدىم ئۇرلى جرافدى،
تابىرمادى قۇۇغانم.

اۋمت سۇپەرر جرافقا،
جېنەسن دېب سۇراتقا
ئالقسامدا ازدهنب.

قاچان كوئىل جاسارار؟
آرقا بىلىك بوسانار،
راخاتتى جاز كېلىب؟

قاچان جانن چام چراق؟
ساۋلە پېرىب جارقىراب،
بولار جارق ئوروت قاراف.

قاچان ماغان ازدهگەن،
كۈلب جلى جۇز بېنەن،
بولار سېرىك بلاق قاراب؟

پۇۋچكىن ۋالتمردەن.

فۇردەپىس قوب جىيىندى، جان! دەپىس،
فۇدیرانن جاسدى قايدان آل دەپىس؟
«اومرنىڭ تاڭن قوسب كېچىنە
بېر قايتادان اونكەن كۈننىڭ ھاممەس!»

بېرە آلماساڭ، كېڭ سالالاق بېيلىدى؛
جاس قزىغن كورسەن جاسىدار كېيىنگى.
تانتى «اومر مېن ناپىسى كوڭلن آۋلادق،
قالغانى مېن آلدانتالق زېيىندى!»

او، دارىغا! اوزنىڭ باسدان، فزق جاس!
اوزىگە جون، اوزگەلەرگە نۇزق جاس.
قاسى، خاسترەت دېزىتن جانغا ياتروماي،
قايران جاسدىق! فزۇۋى مېن قلغان ماس!

كورنېسەن «اومر كوۋى اونكەن چاق،
تريچىلىكىڭ سانە لاززانى كېتكەن چاق.
اوين كۈلكى ماچاسەن، فزقدان،
مېزگل قۇۋبە، «چوق!» دېپ، «امر اپتكەن چاق.

جاسىڭ آيتسا، كونبەگەننەن نە پايدا؟
واقىدىڭ «ئاي چولاق: «جور!»، «آيدا!»
تۈرلازى چوق، اوزگەرلىگىچ «اومردىڭ
اوتپەسپەن اپتكەن سراكەم آيلا!

مۇمكىن دېسەك: آدام زاتقا اپكى اوا مەك،
بۇرى سونىڭ «جاشم جېتىدى» دېب كۈنبەك؛
بۇل اولمىڭ آرداقتىسى - آۋىرى؛
مۇنان كېيىن اولم - بە سول دېم سۈنبەك؟

آت.

سېن نېگە، نۇلپار آتم! كسىنەيسن؟
جايبغ نەدەن كوڭلاڭ، تۈسبى اپكسەك؟
اھرىگب، آۋز دېغىڭ قارچ - قارچ چايناب،
بۇ قالاي، بۇرنغىداي سلىكنبەيسن؟

آلدە مېن، باباڭ تاۋب، باقبادم - با؟
بولماسا، جېمىندان قىسب، ساقنادم - با؟
آيتبەسە، آبزەلدەرك ساندى اېمەسبە؟
جېدەكدەن تىزگىنكىدى تاقبادم - با؟
مالدىرب شاف آلتىغا اۋزەنگىكىدى،
تاغاكىدى چىن كۆمسەن تاقبادم - با؟

جاۋابى ايمەسېنە پېرگەن آتدك:

«سۇرايسن نە ساھەدەن مېن جايغىم،
آلسدان قۇلاغىما كېلەر دۇبىر

ھلم داۋسى، كېرناي تارتىپ آتقان اۋۇرك

كسىنىڭ سىناپىم سول مېن آه ئورغان:
 كۆپ جۇرب دالادا اپىندى سېپىل قۇرمان.
 آبزەل مېن چارفىراغان آسەم باسب،
 آز قالدى سىلى، سىندى كۈندەر تۇرغان.
 جاقندا، چانى آچىماس، جاۋ گېپ چاپار؛
 قالدىرماي آبزەلمىڭ بارن تونار؛
 سوقترغان چن كۈمسەن تاغالاردى؛
 سۇۇرب آياغمىنان اولجالانار.

كۆيزەلب، جانم آچب، آۇرب بېك،
 قايغىرب، وايم غىب، تۇرمن جۇدەب؛
 اورنىنا چېلىپۇۇچىڭ تېرگدى آ كېپ،
 تېرلەگىن. بۇيىرىمە جابادى دېب».

دانچىبان آلېكىڭ آجالى

جارسالب، جاساق جيار بلمدى آلېك.
 بلمس؛ خوزارلاردان آلماققا كېك.
 قالاسن، اپگىندەرن ازاسى اۇچن،
 اوت بېنەن قويغان آرناب قىچقا دېب.
 قول باستاب، كىيىپ ساۋت - تسارگراددى، (*)
 سر منفز، تاكداب مۇنب سېنىدى آندى.

(*) تسارگراد استانبول قالاسىنىڭ بۇرغىنى آتى؛ ساۋت
 تسارگراد - سونان چققان ساۋت.

دالادا كېم، جانب، كنانز كوردى
 اچىنەن فالك اورمان چىققان فارىدى،

(* پېرۇنفا كۈنىگەن، پېرگەن اېخلاس،
 بولجاغان بولار زامان و ائىخاسن،
 فاسىنا آلك كېلىدى قارىبانك،
 اوتكزگەن قۇلچىياق. پېن، بال مېن جاسن.

«نە بولار؟ آيتچى، بىاقسىم! خۇداى سۈيگەن؟
 المگەرگى اوتەر جاسم نېندەى كۆى مېن؟
 جاۋمدى جانجانداغى قۇۋاندرىب،
 توپراق تېز بىسارما؟ دېنەمە اۋىگەن.

آچىب آيت! بۇكېدى بارن ھېچ نايەمقا!
 آلاسن تاكداب جاسى آت آينقازدققا»
 - «باتسىلار كنانز سىيىن قىلماس خاجەت
 ھام قورقباس بولغانداردان ايه جورنقا؛

اورلادك نلى اېرگن، سوزى خاقدى،
 قۇدرەت آبرى مېن انتقىماقتى
 قارا كنى تاكداعىلار تانتىبايدى
 جۇز كىنەن ساغان دېگەن كورەم باقدى.

(* پېرۇن - دېنەسز دەر تايىنەن تىن بىتە

اۈمىتباي، آل جادىكا! سوزن قارتىك!
 باترغا قىمىت پۇلى داپىس - دا كىمىك.
 آتاك زور، آيىنىك مول جاۋ مۇقانتان
 قالقانىك قاقباسندا نىسارگر ادلك؛

آياماي، بېرگەن ساغان باق - تىلايدى،
 كۈنر كەب، دۇسبازدارك كورە آلمايدى؛
 جېر سۇۋدا، ئىارى ساغان باغىنۇۋلى،
 تولقىنى كوك تېگىزلك آلا آلمايدى؛

آيبالتا، اوق ناپزادا، سوم فانجارد،
 ھېچ ئېرى ساغان زالال قىلا آلمايدى؛
 آستىنا كوك نىلۇتاك جارا قۇسبەس،
 قوزغاۋچىك، كورنەبەتن، بار ئېر سايلى؛

قاتىرلى نەپىينەتدەن قورنىس آتاك؛
 سېزەدى قوزغالغانن، قالاي تاغم.
 «تۇرا» دەسە جاۋغان اوققا قىمىلداماس
 «چۇۋا» دەسە نە قامالغا كەرە باتل؛

سۇۋققا، سوغىسقادا تۇلپار چدار؛
 آجالك، ھراق، اوسى آندان بولار...
 سوزىنە چالدىك آيتقان كۈلدى آلك،
 آيتسەدە اوى مېن چۇزى تورغىلدار.

كۆڭلۈز، اويداغى جوق اپستىب اسدى،
 اۋندەمدى، اپوگە آسىلاب آندان تۇسدى،
 سىپالاب، فاسب، فاغب موينغا آتن،
 آينىماس دوس بېن كىناز خوج آيتسدى:

«باقل بول، سېرك آتم، رېھىمىدە!
 آيرىلار مېزگل جېتسە، آيرماس نە؟
 دامل آل! خوج آمان بول! مېنى اۋمتبا!
 آياغم تېمەس آلتن اوزەنگىكە.

كېلىڭدەر، بوز بالالار، آتنى آلتىدار!
 جېتە كدەب توغايىما آپىارڭدار!
 جابىڭدار! جابۇۋىنا تۇكتى كېلەم!
 قازالاب، جۇۋب، باغب بابىدا كۇدار!

جېمىنە اپىڭ فالاولى سۇلى آلتىدار!
 بۇلاندىڭ سۇۋى مېن تام سۇۋارڭدار!
 كىنازغا آتن آلپ، تۇسدى باسقا آت;
 اوتەدى مۇنان كېپىن نېچە جلددار..

بامىدا بۇ قورغاننىڭ آلپك تويلاپ
 جاساق بېن جاننىداغى كۆلب اويىتاب،
 قايغى جوق، خاسرەت جوق، اچىب بارى،
 كۇندەردى ياسىدان كېچكەن سويپەر اويىفا آب.

ابىسىمىزدى ئېرىمىزگىلەر. ئاتىم ئالېك،
 سۇرايدى: «ئېسىم، ساوما، ماھ قايىدا» دېيىپ؛
 «جۇرپىسىن، جۇيىرىكىدىگىن تانغان جوقىبا؟
 جايىغىب قالمادى-ما؟» دېيىدى «جۇدەب».

قايىدا دېيىپ، جۇقتانغان سولۇك ئالېك ئاتىم،
 ئايتادى ئېرەق تۇرىپ: «كىناز-بانرا!
 باسندا بېيك قىزىك ئالدى قاپان!
 تىنچىق ئالېك، ئاتىك ئويقتاب جاتىر»،

مۇنى ئېستېب، ئالېك جېرىگە قاراپ تومەن،
 لويلايدى: «اوقىداپ بوسقا چال نە جېگەن؟!
 قۇرۇ باقىسى! لوتىرىكچى، ئالجىغان چال،
 ئاتىمى ئايرىپ سىن بوسقا-مېنەن».

كۆرۈۋىگە ئاتىك سۈيەك. سىياقدارن،
 ئاپتۇب آب «ابگور» مېنەن قوناقدارن،
 سارايدان چىغىپ، ئالېك كېلە جاتىر،
 جاغلاپ دىنپىردىك (*) ئالابدان.

قۇرۇرغان جاتىر سۈيەك قىزىسىدا.
 سېلەۋلەر جېل قۇرۇلغان تۇرىسىدا.
 قۇم كۆمگەن، جاتىر جۇرۇغان سۈيەك-دەردىك
 ئارالاب كىناز ئالېك جۇر قاسىدا.

(*) دىنپىر-ئوزەننىڭ ئاتى.

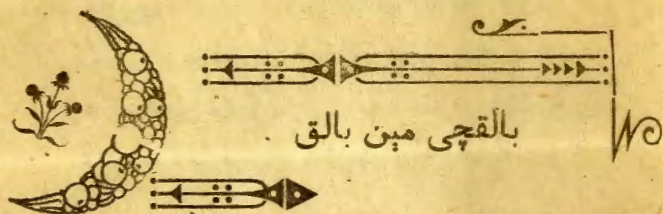
آقيرن، آياغن سەب، چىغىپ باسقا،
 سوز سويلەر، كىناز تۇرب اولگەن دوستقا:
 «جات، دوستم! كارى ايه كەن قايتقان بۇرن،
 قۇدەت قارامىدى كۆب - آز جاسقا.

✓ جازىدى سېنى آسېما سويغز جاسقا.
 قانك مېن توپراغم نوپغز باسقا.
 «آجالك آتدان بولار» دېب ساندالاب،
 چال مېنى قورقتقانى اوسى باس - با؟»

بىلمەي، باس اچىنەن چىچىپ چىچىپ،
 كىنازغا قارا جلان چابدى اسقىرىپ.
 اورالب آياغىنا چاققان گىز دە،
 بانردان چىقىدى دېس جانى اچقىنىب...

آلپكىدى چوقتاب جۇرتى كۆب جلايدى،
 اولگەن سوك، جالاعانغا اول تۇرمايدى.
 دىپىر چاغاسىدا آسۇن بېرىپ،
 كوپرچىب سابتى آياقدار بىجىدايدى.

«اولگا» مېن كىناز «ايگور» دوك باسندا!
 تويلاغان جاساندارى مام قاسندا!
 كۇندەردى، باسدان كەچكەن، سويلەي تۇسەر،
 سابتى آياق جۇرگەن ساين اورناسىندا...

تېگزدك جاغاسندا كېمپر مېن چال
 تۇرېدى اوتىز ءوچ جىل ناق دالمه ءدال.
 كۈن كورگەن بېچارالار بالق آۇلاب،
 بولمايدى تورت تۈلكىدەن ارېمغا مال.

ءۇستى چىم، آستى چۇقر جېردەن جىرغان،
 باس پانا مېكەنىك سىقى تۇرغان.
 بالا چوق قولغاناندىق اپكەۋىندە.
 آيىرب كېمپر ءجېن، چال آۇ قۇرغان.

بىر كۈنى چال آپارب آۋىن سالىدى؛
 بالق چوق آۇغا اورالغان بالىردى آلىدى.
 سالغاندا جانا آۋىن اپكەنچى رېت
 تېگىزگە بىتەن بىر چوب اورالدى.

تاغىدا ءۇچنچى رېت آۋىن سالب؛
 سۈيرەتېب، چىقاردى بىر آلتىن بالق؛
 چال بايغۇس ءوز كوزىنە ءوزى سېنبەي،
 آكراپ تۇردى بىر آز آك - ناك قالب

چار فراب ئۇسنى - پاسى، اوندای جازب
 آدامچا سوز شوبلەيدى آلتن بالق:
 «جانمى بىر چىندای قى، آفساقال!
 بار بولسا، نه خاجەتك مېنەن آلب»

چال ساس، آبدرايدى، اپسى كېتەب.
 بالق دېپ، بۇ نه غلغان، تەلگە چىتك؟
 كېرەمەت مۇندای سۇرا كورگەن اېمەس،
 آو سالب اونز ئۇچ جەل كېسەب اېتەب.

اويلانز «تېگەن اېمەس، بالق» دېيدى،
 قالماين كېمەسىنە آلب دېيدى؛
 «هېچ نارسەك كېرەك اېمەس جولك بولسەن،
 سايران اېت تېگىزگدە بارب» دېيدى.

بالقى جەردى دە، اۇيگە فايئىدى.
 زە غاجاب، كورگەننىك بارن آيتىدى.
 «جەردەم هېچ نارسە آلماي» دېگەن سوڭ - آق،
 كېمپىرى چالغا كوزن باجر ايتىدى.

«آخماق!» دېيدى: «آلچىغان، كېتسكەن اېسەك:
 بلجىراپ، آيتەب تۇرسەن، سوز دېپ نەمەن؟
 جاڭا آستاۋ، تەم بولماسا، آلساك اېدەك،
 آستاۋدەك چارلغانن بلمەي مېسەن؟»

بالقا چال جونەلدى جولقباققا:
ادسقا آستاۋ آلب مولقباققا.

جبرلاب، سۇۇڭ بېتى چىيىلانىب،
بالق كېپ «نە آيتاسن؟» دېدى قارققا.

چال آيتىدى، قول قۇۇسرب، قاغزم اپتب:
«كېپىرم اۇرسب، آبدان مازام كېتب،
جاڭا آستاۋ سۇراين دېپ كېلدىم، ناقسرا!
چارامسز آستاۋيمز، جازق - كېتك.»

«قايفرما!» بالق آيتىدى: «اۋيڭە بار!
سول بولسا، بار جۇمىسڭ، اونڭ بولارا!»
قۇوانب چال اۋيىنە قايتب كېلسە،
بىر آستاۋ آپ - آدەمە جانر دايار.

اۇرسادى كېپىر چالغا كېلىسى مېن:
(ساقئاسن دولى فانن پېر يىسىنەن!)

«آلب سن، آستاۋ سۇراب، آفېلى جوق.»
آپرلغان، آخماق - چال» دېدى «ابىسىنەن»،

دېپ اۇرسدى: «مىي آچىغان، قۇۇ، كوكساقال!
آستاۋدا قزققانداي، قانچا ابدى مال؟

قۇوانب قۇۇ آستاۋغا، كېلگەن نەسى؟
كوب نلرسە آ كېلبسن، آدراغال!

اۋيڭنىڭ اۋستىڭدەگى سىقى مناۋ!
بالقدان، بارب، قانور اۋى سۇراب آل!»

تاغيدا چال جونەلدى تېگىز جاققا:
 بالەققا، آرز آينىب مۇشە چاقباققا
 بۇزىلىپ سۇۋۇدۇك ئۇسۇ، الايلان
 بالىق كېپ: «نە آيتاسن؟» دېدى قارتقا.

چال آيتىدى، قول قۇسۇرب، تاغۇزم اپنىب،
 بالەگە قالدۇم، تاغۇسرا! مازام كېتىپ.
 ئاۋى آلماي، آستاۋ آلدۇك آچىغان، دېپ،
 بارادى سۇيەگەنەن سو ككەنى ئوتىپ».

آرىزن آفسافالدىك قايىل آلب،
 «فايغۇرما! اۋيگە فايىت!» دېدى بالىق. . .
 اورنىدا لاچىغىنىك آغاچ ئاۋى تۇر.
 كېلىدى چال قۇۋاننىپ، تاكۇر قاننىپ.

سالغان ئاۋى سالتاناتتى ئسانى مېنەن؛
 بويانغان، اۋپۇۋلانغان مانى مېنەن؛
 سايراغان پانچاسىندا تۇرلى قۇسدار،
 كېلىتىرەر كوئىل خوچىن ئانى مېنەن؛

آسىلىپ تېرەزەگە كېمپىر تۇرۇپ،
 اورسادى كېلىسى مېن چالغا آقىرىپ:
 «بالقدان بارب سىندا ئاۋى آلب سىن،
 آخناق، مېيىك آچىپ، كېتىكەن چىرىپ.

«ازىڭ مېن اۋيگە كرمەي، قايت بالققا!
 قادرسز مۇجىق دېگەن آت خالققا.
 آيتباسقا قنرا چېكىبەن قاتىنى دېب،
 آق سۇيەك ايتسەن مېنى، آيت بالققا!»

بالققا چال كېلەدى قايتىپ تاغى؛
 كېمپىردىڭ مۇڭ مۇدداسن آيتىپ تاغى.
 تاغىز مېن قول قۇۇسۇر، آرز آيتىپ،
 آزابدى كېلىدىم، دېدى، نلرۇتەپ تاغى.

«قاغىرما!» بالقى آيتىدى، «بولار» دېدى؛
 «آق سۇيەك دەره جەسى قونار» دېدى...
 قاتىنى قايتىپ كېلسە، بولغان خانم.
 قاسىنا چال قلايچا جولار اېندى؟

بىيىك ئاۋى سالناناتتى، ساندى قۇرى،
 ئېلىرى مول، ئېلىرى بايلىق، ئېلىرى ئارى؛
 ئۈستىدە نېچە ئۇرلى آسلى كىيىپ،
 پاكسىنىپ، سىرقى اېسكە قۇر كېمپىرى؛

قولندا تولغان اوڭچەڭك آلتىن چۇرك،
 زۇمرەت، پېرەزەلى بار بەلەزك؛
 ئۈستىدە قلمزۇل اچك، تىسى قامقا؛
 مېرۈەت اوۋى قويغان تۇرۇب؛

آيافدا ساقتياننان اويۇۋولى ايتك؛

بۇرنغى مۇجقدىغى ايسىدەن كېتىپ،
جۇمساب تۇر بىرىنە اۇرسىب، بىرن اۇرت،
آقرب مالابىلارغا آمر ايتىپ.

چال كېلىپ؛ «سالەم بېرىدك، خانىم!» دېدى.
«رىزالق. تابدى-ما ايدى جانك؟» دېدى.
چارا تىباي چالدىك سوزن، كېمپىرى اۇرسىب
«آدە بىسىز، آقېلى جوق چارم» دېدى.
«آت باتىسن، آت قوراغا آپاركدار!»
مۇجىقەدىك منا برەۋ چالنى «دېدى...

فاناغات بولدى، دېسەك؛ ايتەر چاغى،
قۇتردى؛ اوسكەن ساين، كېمپىر باغى؛
اوتكەن سوڭ بىرەر جۇما چاقىر نادى،
بالققا جېدەرمە كىكە چالدى تاغى.

آپتادى: «خازىر، جالدام، بار بالققا!
جېتىكەن جوق جانم، آلى رىزالدقا.
آق سۇيەك دارە جەسن آزىنىمان:
پادچا! ايتىسن مېنى دارەۋۇ بىر خالققا؟»

چال آيتىدى: «قۇتوردك-با؟ نۆزۇمە ايسەك؟
بولماسن آستانەچىلىق، مۇنك كېمىر!
بامەيمىسن آس رېتىن، سوز مايسىن،
جۇرت كۆلەر: قور بولغان دېپ باخت. ايسىل!»

بۇل سوزگە كېمپىر فاتىتى آچولانې،
 جېھردى چالدى جاققا سالب-سالب،
 - قالاپچا ماغان فارسى سوز آيتاسن؟
 سېن مۇجق مېن آفسۇيەك، قوى - دېپ، تازې!

سوز آيتار چالدا خال جوق، جونەلەدى،
 قارايب نېگىز بېتى، تۇنەرەدى:
 چاقورغان چال داۋمىنا بالى كېلىب،
 «آفسافال، نە آيتاسن؟ سويلە!» دېدى.

چال آيتدى: «اولدىم، آبدان تنچم كېتىپ؛
 قايتىدى چىدانۇۋغا كېمپىر، چېتىپ.
 آفسۇيەك دارەجەسن آرسىنمان،
 بىر جۇرتقا قويسن، دېدى، پادچا اپتىب».

«قايمىرما!» بالى سويلەپ «كارم!» دېدى،
 «استەرمن آيتقاندىكى بارن» دېدى،
 «جۇرگىزب جۇرتقا، آمىرن، مېيلىنچە،
 آيىندى بولار پادچا جارك» دېدى.

چال قايتسا، سالتاناتنى سارايلار تۇر؛
 اچىدە سارايلاردىك كېمپىرى اوتىر؛
 آسېنىب آيبالتاسن اېسكەردە
 كۆزەنچى، نۇسى سۇۇق، مەلايلار تۇر؛

چارقو اب، آلتن كىيب، اوتتاي جانپ،
 پادها سب كېمپر اوتر، ازغارلانپ؛
 آقسۇيەك او كچەك بېك زاد فز مەندە،
 اچكىزب آراق - چاراب آزابتانپ.

بىلەتەبەي، چالغا بويى، بۇون قۇرب
 سارايعا چال سېسكەنپ كېلدى كۆب،
 باس اۇرب كېمپرينك آياغينا:
 «بولدى - ما جانك ريزا؟» دېدى تۇرب.

ايسر كەۋ كېمپر دە جوق، چالن آراب؛
 آدام دېب، اېلەب، اوغان قارامابق؛
 دېب اېدى «چغار كدار!» سول - آق اېكەن -
 جۇدرق جانجاغىنان جازدى تاياق.

جېلەكەلەب، سۇيرەب جولقب جۇلمايىدى.
 آغينا ساقالينك كىم قارايرى؟
 «آخماق، آدەبى جوق، آلبىغان قۇل!»
 كرلەبىس آياقك مېن دېب سارايدى.

جۇرت كۆلپ، چان اېكەن سىك، دېدى جارم.
 آقيلك كېم بولغان سولك كەككە اوبالك؟
 «بولماسا اوزك چانلك، اوترما» دېب
 بۇرنغى آيتىباب بېدى مافالدارن؟

بىر - اپكى مۇنان كېيىن جۇما ئوندى.
 نلەينىن جاڭكا تويات كېزى جېتىدى.
 قزىغى پادچالەك تۈزدى جىلام؛
 چارلىق قىب، كېمپىر پادچا چالدى ازدەندى.

چالدى آيداب، آلپ كېلىدى، دردە كىتەتېب؛
 بايغۇسىدەك تۇسى قاچقان، ئوڭى كېتېب.
 اۋستىندە آلتىن تاقىدەك كېمپىر پادچا
 تابىردى چالغا جۇمس، ءامر ايتېب.

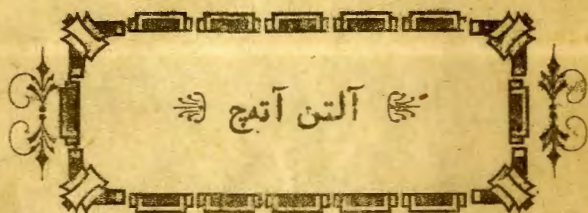
«بېك تىغز بۇيىر امن ساغان» دېدى؛
 «سوز فاتىساڭ، چىرتىلادى جاڭاڭ» دېدى.
 ماتسودم، سۇۋدى بىلەب، سۇۋدا تۇرماق؛
 بالققا آيتا مېنەن كۈب كۈب س لەم» دېدى؛
 فارا تىب تېگىزدەردى قول آستىمە،
 چابارمان بولسىن ءوزى ماغان» دېدى.

ءاددى جوق سوز قاپىرار، چال كېتەدى.
 قورققانان جىلام جۇرب، تېز جېتەدى.
 فارا بۇلت، فارا داۋل تولقىندى آيداب؛
 ساپىرب تېگىز سۇۋن، جېلەنەندى.

بالقىدى چاقىرب چال، سوزن آيتىدى
 جۇمسىدەك تىغز دېغىن، تېزىن آيتىدى؛
 كېمپىردەك سۇراغانن اېستېب بالق،
 بىر سوغىب سۇۋدى بېتىكە، كېيىن قايتىدى.

بالقدان جاۋاب كۆتۈپ تۇرب، تۇرب،
 چال قاپتىدى كېچكە جاقن، ^۶ آلى تۇرب.
 كورە آلماي سالتاناتتى سارايلاردى،
 كوز سالتدى جانجاغينا موينن بۇرىپ.
 قاراسا، لايغىدا كېپىرى اوتى؛
 باياغى چارق استاۋ جرق - جرق؛
 تۇسىرب تىل كېيىنە براق كۇندە،
 قوبىدى قۇوقاباسدى خوداي اۇرب.

بېرىدە اپمەس آرىدە،
 پالەن چۇرتىڭ جېرىدە،
 بولغان چاقسى خان دادان.
 نالاي گورب خاۋىدى،
 نالاي جۇرتىدى چاۋىدى،
 جاسندا بوب بېك مازاڭ.
 جاس جېنىكەن سوڭ جايىغىب،
 آتقانسىدان جايىغىب،
 جاي جانۇرغا اويلايدى.
 كارى خاندى قاجالاب،
 اپىدى اوز گەلەر، مازالاب،
 جاي جانتىزىب قوپمايدى.

جانۇدان دادان جېرلەرن،
قوزغاماققا اپلەرن،
ھامان تۇتدى كۆب غاسكەر.

قول باسىلار قالغىناس.
نۇس تۇجىنان چىقى قاس،
قايسىسىنا جېنىسەر؟

اوكنان كۆتسە، جاۋ سولدا؛
قردان كۆتسە، جاۋ سۇۇدا؛
آرقادان دا، قىلادان؛
جانجاغىنان جاۋ آوردى.
چىلاب - چىلاب جېھردى
ازاسىنان خان دادان.

قاتتى كۆيدى، قايفردى؛
خان اۇيقىدان آيرلدى؛
ھامان خاۋف قاتەردە.
اويىلاب، اويىلاب قارايدى؛
نە قىسام دەپ چارايىدى؟
بىلمەيدى، نە اپتەرگە.

بېزۈگەن، آت بوب، بېلىنەن،
ھار ئاقسىنك جېلىنەن،
بار ابكەن ھېر دانچىبان،
جۇلدز ساناب قارايتىن،
سونان آقل سۇرايتىن
ماسقان ياكى آداسقان.

آرناب كسى چاھنرب،
 كوب - كوب سالام آيتترب،
 چاقرتادى خان دادان
 چاقرغانغا بۇ باردى؛
 آلتن آتەچ چاغاردى،
 اوزن چىچىپ، دوربادان.

خانغا تۇرب سويلەيدى؛
 سويلەگەندە بۇي دېيىدى:
 «مناۋ، آلتن آتەچم؛
 قوندىر سىرق باسينا!
 قوى ساراينىڭ قاسينا!
 بولار مەقنى كۈزەتچىڭ.

بول اوتقما تىب - تىنچ،
 چوق ھېچ چېردە قورقۇنچ.
 فاتەر بولسا بىر چاقدا،
 (سوغس - با يا آلدە نە؟
 بولسىن مېيلى نە بالە)
 قاراب آتەچ سول چاققا،

كۈدەپ، داۋستار:
 اول دېگەنى «خاۋى بار!»
 رىزا بولب، آيتار خان:
 «بۇيىم، آلتن كۈمس - بە؟
 ھاسقا مۇددە جۇمس - با؟
 ناۋالنىڭدى قاپتارمان.

سېنەن نەمدى آيارمن!
قاچان بولسا، دايارمن،
نە سۇراساڭ، پېرۇۋگە.

نە دېسەڭدە، اپتىكىزب،
نە مۇددىگا جېتىكىزب،
«اوز كۆڭلەمدى كورۇۋگە».

بىيىك سىرق باسندا،
خان سارايبى قاسندا،
قاراۋلداپ خالقدى،

فاتەر بولسا، جۇلقىنىپ،
سولاي قاراي اۋمتىلىپ،
آتەچ آيقاي سالىدى.

«كەرى - كۆ - كۆ جات، خانم!
جاتب جۇرتىدى باق، خانم!»
دادان آسن آسردى:

جاۋن اۋرتە كورگەن سولش،
اۋرب، سىيىن بېرگەن سولش،
چاۋ تىيىلدى، باسلىدى.

بۇرچل ئاۋىندى، اپكى جىل:
 ئابدى راخات چۇرت دامل؛
 آنەچ اوتىر جاي تىنچ.
 بۇر كۇن ئاۋىفتاب خان جاندى،
 سپىر آسكەر گىب، اوياندى،
 بار دىپ بالە - قورقنچ.

خان آچالماي اۋىقىسىن،
 «نە بالە بار؟ نە قىسم؟»
 دېيدى اوتىرىپ اېسىنىپ،
 جاۋاب بەردى سپىر آسكەر:
 آنەچ گورگەن بار فاتەر؛
 چۇرت خاۋفدە، تۇيىمىنىپ».

خان فاراسا آينە كەن؛
 آنەچ اوتىر آندە تىكەن؛
 كۇن چىقسا قارايدى.
 «نە تۇرس بار؟ چۇرۇۋگە!
 چىلدام آنقا منۇۋگە!
 آلب قارۇۋ - چاراقىدى».

خان غاسكەرن آيدايدى،
 اولىكەن اولىن سايلايدى،
 باستىق اپتىب اۋستىنەن.
 آنەچ تاغى جاي تىنچ.
 خاۋف - فاتەر، قورقنچ
 چىقدى چۇرتنىك اېسىنەن.

قول چىققالى جېنى كۈن.
 غاسكەردەن جوق خابار - ئۇن.
 آچقىدى ما؟ توق - با - ئالى؟
 جېتكەن جوق - با؟ جېندى - مە؟
 چاۋ جاترما؟ كېندى - مە؟
 سوغىدى ما؟ جوق - با - ئالى؟

منە، آنەچ بافردى:
 خان اوزگە قول چافردى:
 كەچى اولينا باستاتىدى.
 كۈن چىقسقا پەت بېرىب،
 قارۇ - قابېق بو كتەرب،
 قوسن آرتىب، قول تارتىدى.

آنەچ نىچ؛ فەس جوق؛
 غاسكەردەن تۈك دېس جوق.
 تاغى اوتەدى جېنى كۈن.
 جۈرت آپىردى ساقۇدان،
 اپىل، جايفاسباي خاۋفدان،
 آنەچ تاغى بېردى ئۇن.

ئۇچنچى قول چاقىرىب؛
 تاستاينداي چاقىرىب،
 قۇتتى بولغاي دېپ قادام،
 كۈن چىقسقا جول آلب،
 آزى - تۈك مول آلب،
 چقىدى ئوزى. خان دادان.

كۈن - ئۇن دېمەي، قول جۇزبە؛
 بۇندى ئابدان بولدىرب،
 ھېچ بىر بېلىگى جولدا جوق.
 مولادا جوق، كوردە جوق،
 سالىق تۇسكەن جېردە جوق،
 سوغىسىدا جوق، قولدا جوق.

«بۇ نە غىكىمات! نە غاچاب!»
 دېيدى دادان اويغا غاب.
 جېتنىچى كۈن باتىر خان،
 قولدى جېين، جۇرگىزب،
 تاۋاچىنە كرگىزب،
 كوردى جېبەك چاتىر خان.

ماڭايندا اېلدە جوق؛
 ازكداغان جېلدە جوق؛
 جالغىزغانا سول چاتىر.
 اوزە كەردە اويلاردا،
 جېرلاغان قويلاردى،
 قوب سالغان، قول چاتىر.

خان چاتىرغا كۆمەككە،
 بۇ نە غاچاب بېلىككە،
 جىلدا م - راق جۇرەدى.
 خان آلدندا اپكى اولى،
 جان چوچىتىن پارستى،
 چاتقاندا رن كۆرەدى.

بىر بىرىنە قىلچىدى
 سۇغىب تاپقان تىنچىدى؛
 ساۋت قالقان جوق بىرى.
 كىچا پىرىلب جانچىلغان،
 قارا قانغا مالچىنغان،
 چۈبىدى چىپ تۇر آتداری.

«بىكى آزامات سۇلتانم!
 بىكى لاچىن سۇڭقارم!
 آۋغا تۇسكەن، آلدانغان.
 ماغان كۆيك! ماغان دېرت!
 ماغان اولم! ماغان مېرت!»
 دېپ جىلادى خان دادان.

خان جىلاسا فلارما؟
 اپرگەن جىساق اولاردا
 ابگرەسىدى، جىلاسىدى.
 تاۋ كۆرسىنىپ، كۆگرەنىپ،
 اوى اڭلداپ، اڭرانىپ،
 بىرى بىرگە اولاسىدى.

سۇندا چانر آچىلىپ،
 نۇرى كۆندەى چاچىلىپ،
 چاماماندى بىلەگەن،
 نوگەرى جوق، جاب جالغز
 چغا كېلىپ پادچا قز
 اۋچر اسدى شىخان مېندەن،

قۇورچاققا قۇوانغان،
 بالالارچا اۇوانغان،
 جلاغانن خان قويدى.
 سلاڭداغان، سزىلىب،
 قزغا كوڭلى بوزىلىب،
 بولمى، جازمانى، بېردى اويدى.

كېرىلە باسب، كېكە كەب،
 خاندى قولدان چېتە كەب،
 قز چاترغا آبكىتىدى.
 داستار، قاندى جايادى؛
 تۇرلى ناغام قويدى؛
 كورمىتەدى خۇرمەتىدى.

آمىدان سىلاب باغادى؛
 بارچا تۈسەك سالادى،
 تىنقىن دېپ جول چېكىكەن...
 بىر جۇماداي تويىلار خان.
 باسقانى جوق اويىلار خان.
 ياسى آينالغان، اپرىك كېتىكەن...

منە، قولن، فوسن آب،
 قزدى اوزىنە قوسب آب،
 كېيىن قارى خان باسدى.
 كېلمەى جاتب الدىنان:
 پالەن اپكەن دېپ پالەن -
 تۇرلى لاقاب، سوز قاچدى.

ئايانغاندا ئالاغا،

دۇۋلاب، چۇۋلاب دالاغا،

خان الدىننان اپىل چىقىدى.

پھۇرت چۇگىرەر آرقىننان؛

خان، ساغىنغان خالقىننان،

آلار سالام، قۇلىقىدى.

كوب اچىنەن كورەدى:

بەرۇ سالام بېرەدى؛

آق بوركى بار باسندا؛

ايت جوق، ئۇزنى سۇۋالغان،

ساقال، مۇرتى قۇۋارغان؛

قاراقل جوق چاچىدا.

چال سەلەمەن خان آلب،

كارى دوسن تېز تۇب،

«جاقن كېل» دېب چاقردى.

دېيدى: «آمان - با؟ قارت بابام!

نە قوساسن؟ آيت، بابام!

دانجېانم آقلىدى.»

چال آيتىدى: «خان دادان!

باردى آيتقان واغاداڭ:

نە گەمدى بېرۇۋگە؛

نە دېسەمدە، ايتىكىزب،

رىزالققا چېتىكىزب،

اوز كوڭلىكىدە كورۇۋگە.

آقى آلانن كۈن جېنىدى،
 موينىڭداغى مېندەتتى
 اوتە، بۇگۈن قازدى.
 سۈيسەڭ كوكۇم تىنۇۋىن،
 بېيەر چامامان سۇلۇۋىن!
 قايىل اېت، خان آرزى!

خان تاڭداندى بۇل اسكە؛
 اويداغى چوقاۋلى اسكە.
 چالغا آيتىدى «سېن نە سەن؟
 پېرى اېندى - مە تۈسيكە!
 جن كوردى - مە اچيكە؟
 آلچى - لىك - با؟ بار - ما اېساڭ؟

مېن ساغان چن قازدار:
 قازدادا چامما بار -
 قز اول ساغان نە خاجەت؟
 قوى، چالم، نەم زور تۇتبا!
 مېن كىم! اونى اۇمتبا!
 مېندەتدەن بار زور مېندەت.

سۇرا مېنەن قازبىنا!
 قارامان كۆب، آزىنا.

چېن دېسەڭ، چېن بېرەمن.
 آت قىلادا، آتمىدى آل!
 زات قىلادا، زاتمىدى آل!
 اېل چارىمىن مام بېرەمن.

«كېرەك اپمەس» دېدى چال:
اپلىڭ، چېنىڭ، بۇيىم، مال،

بېرىسەڭ ماغان قزدى بېر!
«تۇف!» دېپ چېرگە تۇكىرب!
خان آپئادى، چېكىرب،

(قىسلاننان چەقدى تېر).

«قۇزارغان چال! سى آلماي،
قىز شۇرايىسن لۇيالماي،
سوققن سېنى زاخەت.

تۇك نارسەدە بېرمەيمىن،

تۇك اپسەبىدى كورمەيمىن،

ساۋ تۇرغاندا، جوغال! كېت!

خانغا جاۋاب قايبىرب،

ئالاسۇۋغا بوي ئورب،

چال آيتقانچا قامدانب...

خان آسا مېن ماڭدليغا

«ئالاساتن قانداي؟ ما!»

دېپ جبەردى بىر سالىب.

اھت بېتىنەن چال قۇسىدى؛

ئاننەن بېزب، جانى لۇچدى؛

قىز «خى - خى - خى! خا - خا - خا!»

قورقمايدى ايكەن اوبالدىن.

كۈلگەن بولدى مام دادان.

جۇرت رەنجۇۋۇ خان خاڧا.

نە تۇرس بلار دلادا؟

خان كرەدى قالاغا،

چۇرت كوچەگە نولادى؛

سربىغىنان قۇسب كېپ،

التىن آنەچ اۇچب كېپ،

خان باسىنا قونادى؛

نۇمىسىغى مېن چابدى دا،

خاننىڭ مېين چاقدى دا،

آنەچ كېتىدى آسبانغا؛

آر باسىتان خان اۇچدى؛

كېۋدەسەن جانى اۇچدى؛

قالدى بلار چا چۇرت تاڭغا.

غايىب بولدى، قىز كېتىدى.

شوز آياغى ھام چېتىدى.

استەۋ چابان، آيتۇۋ تېز؛

اھرنە ئېنىڭ چنى آز؛

چنى آزدك قۇنى آز؛

جاناب آبتقان جاي بۇ شوز.

لېرمونتوفدان (*)

ابكى اوزەن كورا، آرا گوا آغب كېلب
 كېزدە سېب بىر يىرىنە سالەم بېرىب،
 چېرىندە اپكەۋىنىڭ ناق كورسكەن،
 آڭساغان آغاينداى باۋىرى اېرىب،

ماناستىر تۇرۇۋۇچى اېندى بۇرن - راق.
 اوزى جوق بۇل كۈندە بار اورنى براق.
 چاباۋغا تاۋدان چققان كورينىدى
 باغاندار قاقبا اورنىدا قالغان قۇلاب.

بۇزىلغان چىركەۋىڭ تۇر قابىرغاسى،
 كورنېمىس خازىر، براق، اوندا چراق.
 بۇل كۈندە (** ماناخداردا جوق. اچىندە
 كوب اۋچىن دۇغا قىلغىچ تىلەك سۇراپ،
 قۇلاغان اورنىن قاراب باغانىن بىر،
 جان تۇڭل اولم زورغا تاباىن بىر
 كۈزەتچى جارمجان چال مولالاردىڭ
 ئاسدارن سۇرتىپ چاڭىن قاغانىن بىر.

(*) Отрывок из поэмы Лермонтова «Мцыри».

(**) ماناخ - سۇفى.

سويلىدى تاس چازۇۋى اوتكەندەرن
 قاير لىماي قانداي داۋرەن كېتەكەندەرن
 ماسالان: پالەن پادچا پالەن جىلى
 اورسقا چۇرتىن تاپس اپتەكەندەرن.

بۇ جىلى ماناسترغا تۇرغان جولدا
 (اچىندە ماناغدارى بار كېزى اوندان)
 كېلىدى دە اورسنىڭ بۇر جانارالى،
 قاسندا جانۇ بالاسى تۇسكەن قولغا،
 تىغلىس چاھار يىنە لۇتۇب كېتىدى،
 بالانى ئاۋۇقستانغان ناستاب سوندا.

چاماسى بالا سوندا آلتي جاسار،
 قۇرۇرايدىاي جىب چكچكە، نازك، ناچار؛
 چاماسى ئاۋۇ كىيىگى جانر قاغچ
 جولاماي جانغا جانن سرتتاب قاچار.

باشادا دېرىنى جانغا قانچا قىناب،
 سىر بېرىمى جاندى بالاكۇچن چىناب،
 قايسىباس ئوقىمىنا بىتكەن قايرات
 چىقىدى دېرت بېن قاتار اچدە چىراپ.

اۋۇر ب جانسا داغى اولم خالدا
 اگەلار اب چاقباس دېرتىن ھېچ آدامغا

جالغزاق ايجاراتىمىن بىلەردى
مېيلى چايباغانن دام تاغامغا.

بەرۋى ماناخداردك جانسنيپاياق،
قارادى، باقدى ايسر كەب بالانى آيلىپ؛
ايمى مېن چاننى آچىغان جاقندقدك
اولمىنن آمان قالدى، بىلرب تاياب.

آزۋەلى جۇردى عبارن بوته نسيىب؛
بالا بوب چوق اويناۋ ھېچ چىكىلچىلىك؛
ھاتر قىلب جان آدمغا جولاماسدان
اوندەمەي دايىم اوچقاۋ بولەك جۇرب،
ساغىنىب تۇۇنغان جېرن، كۆن چىسىقا
ويادى قاراب، قاراب، قۇر كۆرسىنىپ.
سونان سوڭ جات قولندا جالغزدققا
كوردى اۇبەنگەندەي تىلن بىلب.

بالانى چوقندردى پوپ باۋاسى؛
ايسكن سوڭ ماناخ قىلىق ايراداسى؛
نسيپاي ھۇنيا مېن، تىلاق اچىپ،
ئالدى قول تابسيراۋ واغاداسى.

بىر تۇنى چوق بوب چوقدى، قاچب چىشقان
يىنالا قالك ارىمان ناۋغا چىققان.

اۋچ كۈندەي آۋرە بولپ، از دەب، از دەب،
اۋمتدى اوزەردەي بوپ، آرەك تاپقان.

تابدق دېب جانقان چېردە اېسن نانې
قايتادان مانا ترغا كېلسىدى آلب.

تارتقانداي آچدق، بېينەت، دېرت آزاين
بوزار ب فاقنى جۇدەب قالغان آرب.

ھېچ كەمگە سۇراسادا توك اۋندەي
سولادى كۈننەن كۈننگە بېينە گۈلدەي؛

اولەرگە تاپقاندا قارت ماناخ كېپ
اۋگندەب: قلىيسك بار دەيدى، نېندەي؟

بالاغا چالدىك سوزى بولدى قايراق.
كۈنەرب چېردەن باسن كوزى جايغاب،

قاتايپ قالغان بويدا كۈچن جىيىپ،
تارتىپ چېردى بالا آيندى سايراپ:

«سېن كېلىدىك اولەردە آيتار سرتىكداۋغا»
زىزامن كېلىگەنيسكە بۇل تىكداۋغا؛

كوكرەك چېكىلىكەنم ماغان جاقسى،
سوزمدى كېرەك قىلسا كەم تىكداۋغا؛

قىلمس جوق باھرە آلب پايدا لانار،
اسم بىلر آيتب اوتەر قۇرتىكداۋغا؛

آيتۇۋغا جان جاراسن نىل چېتەنە؟
سلاپىر قۇلاغىڭدى مۇك تىكداۋغا!

دۇنيا بولدى ماغان آز- آق سپرک،
 اولداغى تۇتقنددا قاماۋدا اپرب؛
 بۇل تۇرلى تریچىلکىڭ اپكۆينە
 تولق بىر اومر آلۇسانسا پىرب.

جالغزاق اولوغ تۇندم اويدىڭ كۆكچى؛
 جالغزاق بىر قۇماردى ساققادى اچم؛
 جانمدى قۇرداى جايلاپ، جېگىدەى جېپ،
 كۆيدىرېت سول قۇمار- آق بىردى اسن.

چاقىرى قۇمار مېنى بۇل اورنغان،
 بقرسې، پىسقاغان چلى اورنغان،
 قاتىردەن قان قاينايىتن جېرگە چىق دېپ
 اولمىڭ تریچىلېگى قۇل اورنغان.

اوى اوچدى آدام قۇسدای آزاد جاققا؛
 اولم مېن اومر قاتار، قابات جاققا؛
 بۇلارې باسن بۇلتقا جاسىراتىن،
 لاززات مول تریچىلکىدە غاجاب جاققا.

سول قۇمار مېن جاسمىيان باققان بابتاب،
 جاسمىيان مېچ آدامغا اچدە ساقتاب،
 اسىراب كوز جاسى مېن تۇن بولغاندا
 جاسىرن جۇرتىڭ پارى جانقاندا اۇيقتاب.

موتىدى چار يىزغىب مويىنىمىز آلې،
 ھېچ كىنگە جالنىبايمىز كېچ دېپ آفتاب.

~~~~~

چىل جولىغان چايرايدىلىق كېلىپ،
 كۆن بۇسبەس، كۆنگرت چىردە سولدىم سېنى؛
 اولانگە آرا تۇرىپ، آلې قابىلىن؛
 خاھەت نە؟ جاقىنى اپىدى قولى قالغان اولانگە؛
 تىجىراپ تۇرغىچى جۇز جۇق اوستىم جالغان؛
 قىلىق بالا باس كۆن كۆزىپ.

سۈيىكى «آ كىم»، «چېچەم» دېيىش سۆزدەر،
 ۋەسى آيىلىق ھېچ آدلما جان نە تۈزەر؟
 تۈرەك بېن بۇرگە تۇرۇغان تانتى سۆزدەر،
 زىمىتى جات قىلىندا، دېدىك ھەزەر.

جان مېن بۇر تۇرۇغان اۇندەر جومالارغا،
 قاراسام اولكەندەرگە، بالالارغا؛
 تۇرۇشان، اۇزى، اۋاشى، دوس سىجارى بار،
 چوق اېكىن ماغان ساقىن موللارغا.

تۈكېدىن كۆردك جاشىن دېدىم تېكە،
 آنت آت اوزمىدى، اوزم سالىدىم سېزىگە؛
 بولسادە تۈس قانۇ، تۇرۇغانى ئىر،
 تۈمىدى تىباب چاقىن كۈكەككە،